

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**Rozhodčí řízení v mezinárodním
obchodním styku**

Daniel Thám

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Studijní obor: Právo

Studijní program: Právo a právní věda

Katedra mezinárodního práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku

Vedoucí práce:

Prof. JUDr. Květoslav Růžička CSc.

Katedra mezinárodního práva

Autor práce:

Daniel Thám

Plzeň 2013

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2013

Daniel Thám

Poděkování

Na tomto místě bych si dovolil poděkovat panu prof. JUDr. Květoslavovi Růžičkovi CSc. za rady a připomínky v průběhu vypracování této práce. Dále bych chtěl poděkovat celé Fakultě právnické Západočeské univerzity, že mi umožnila skvělé prožití studentských let a otevřela přede mnou obzory mně dříve neznámé. V neposlední řadě bych poděkoval všem mým přátelům a kamarádům, kteří po mém boku prožívali všechny mé (naše) slasti a strasti života studentů vysoké školy. Na závěr nesmím zapomenout poděkovat svým rodičům za jejich nekonečnou podporu ve všem, co dělám, nebo co jsem se pokoušel dělat, ať už úspěšně nebo neúspěšně a za stálou vroucí otevřenou náruč v časech proher, trápení a jiných neúspěchů. Za to všem děkuji.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Spory v mezinárodním obchodním právu a možnosti jejich řešení	2
2.1. Alternativní řešení sporů (ADR)	3
2.1.1. Mediace	5
2.1.2. Konciliace	6
2.1.3. Mini-trial	6
2.1.4. Technické expertizy, experti, Contract Review Board	7
2.1.5. Smíšené a stupňovité formy ADR, med-arb	7
2.2. Shrnutí	8
3. Rozhodčí řízení	10
3.1. Pojem.....	10
3.2. Mezinárodní rozhodčí řízení.....	11
3.3. Základní teoretické doktríny	12
3.3.1. Smluvní doktrína.....	13
3.3.2. Jurisdikční doktrína.....	15
3.3.3. Doktrína smíšená.....	16
3.3.4. Autonomní doktrína	17
3.3.5. Zhodnocení.....	17
3.4. Formy rozhodčího řízení	18
3.4.1. Ad-hoc arbitráž.....	18
3.4.2. Institucionální arbitráž	19
3.5. Prameny úpravy mezinárodního rozhodčího řízení.....	21
3.5.1. Mezinárodní smlouvy.....	21
3.5.2. Vnitrostátní právní úprava.....	22
3.5.3. Jednací řády stálých rozhodčích institucí, řády pro ad hoc arbitráž, další pravidla	23

3.6.	Výhody a nevýhody rozhodčího řízení	24
3.6.1.	Výhody rozhodčího řízení.....	24
3.6.2.	Nevýhody rozhodčího řízení	25
4.	Úprava rozhodčího řízení v České republice, exkurz do právní úpravy ve Velké Británii	27
4.1.	Úprava rozhodčího řízení v České republice.....	27
4.1.1.	Historický exkurz	27
4.1.2.	Mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána	28
4.1.3.	Ústavněprávní náhled na rozhodčí řízení.....	29
4.1.4.	Zákon o rozhodčím řízení	32
4.1.5.	Stálé rozhodčí soudy	36
4.2.	Exkurz do právní úpravy ve Velké Británii.....	37
4.2.1.	Anglie, Wales a Severní Irsko.....	38
4.2.2.	Skotsko.....	39
5.	Rozhodčí smlouva.....	42
5.1.	Pojem.....	42
5.1.1.	Typy rozhodčí smlouvy.....	43
5.1.2.	Povaha rozhodčí smlouvy	44
5.1.3.	Postavení rozhodčí smlouvy ve vztahu k smlouvě hlavní	45
5.2.	Právní režim	47
5.2.1.	Právní řády se vztahem k rozhodčímu řízení	47
5.2.2.	Skupiny právních vztahů.....	48
5.2.3.	Arbitrabilita	48
5.2.4.	Forma	49
5.3.	Obsahové náležitosti.....	50
5.4.	Zánik rozhodčí smlouvy	52
6.	Rozhodčí nález	54

6.1.	Charakteristika.....	54
6.2.	Náležitosti rozhodčího nálezu	54
6.2.1.	Forma	55
6.2.2.	Konsensus rozhodců, podpisy	55
6.2.3.	Odůvodnění	56
6.3.	Druhy rozhodčích nálezů.....	57
6.4.	Právní moc rozhodčího nálezu, účinky rozhodčího nálezu	58
7.	Uznání a výkon rozhodčích nálezů	60
7.1.	Hlavní principy ovládající uznání a výkon rozhodčích nálezů	60
7.2.	Předpoklady pro uznání rozhodčího nálezu	61
7.3.	Důvody k odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu	61
7.3.1.	Nezpůsobilost stran, neplatnost dohody.....	62
7.3.2.	Nedostatek vyrozumění, nedostatek spravedlivého procesu.....	63
7.3.3.	Překročení pravomoci rozhodce.....	63
7.3.4.	Nesoulad složení tribunálu nebo průběhu řízení s ujednáním stran či lex arbitri	63
7.3.5.	Nález nenabyl právní moci, byl zrušen, nebo byl jeho výkon odložen	64
7.3.6.	Nedostatek arbitrability	66
7.3.7.	Uznání nálezu by bylo v rozporu s veřejným pořádkem.....	66
8.	Vliv OSN na podobu rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním právu.....	67
8.1.	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů	67
8.2.	Činnost UNCITRAL	68
8.2.1.	Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení.....	68
8.2.2.	Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž.....	69
9.	Závěr	70
	Literatura.....	72
	Monografie	72

Odborné články, příspěvky a kvalifikační práce.....	73
Prameny.....	76
Mezinárodní smlouvy.....	76
Zákony.....	76
Rozhodnutí soudů	76
Důvodové zprávy	77
Dokumenty OSN.....	77
Ostatní a internetové zdroje	79
Resumé.....	80

1. Úvod

Tématem této práce je rozhodčí řízení v mezinárodním obchodním styku. Rozhodčí řízení se v dnešní době stává jedním z nejdynamičtěji se rozvíjejících odvětví práva. Rozhodčí řízení se stalo jedním z oborů právní vědy - vyučuje na univerzitách, píše se o něm knihy a pořádají se studentské soutěže. Zároveň vzniklo díky vzrůstající oblibě mnoho institucí věnujících se rozhodčímu řízení v mezinárodním obchodním styku, ať už stálých rozhodčích soudů či právních firem specializujících se na zastupování stran v arbitrážích. Je to zejména dnešní doba globalizovaného světa a častost mezinárodního obchodního styku, co zapříčinilo nárůst obliby a používání rozhodčího řízení jako ideálního způsobu řešení sporů z takovýchto mezinárodních obchodních transakcí. Arbitráž totiž dává spoustu výhod, které jsou v obchodním světě velmi ceněné, ale zároveň může být dvojsečnou zbraní, která je v „nezkušených rukách“ schopna napáchat velké škody.

Cílem této práce je pohlédnout na arbitráž jako metodu řešení sporu v mezinárodním obchodním styku, srovnat ji s ostatními způsoby, ať už soudním řízením nebo tzv. alternativním řešením sporů (ADR¹) jako je mediacce, konciliace, mini-trials a další. Po definování rozhodčího řízení se autor práce zaměří na právní úpravu rozhodčího řízení v České republice s krátkým exkurzem do nové úpravy rozhodčího řízení ve Velké Británii, respektive Anglii a Severním Irsku. Dále se práce věnuje jednotlivým elementům rozhodčího řízení; rozhodčí smlouvě a rozhodčímu nálezu. Následující kapitola pak shrnuje otázku uznání a výkonu rozhodčího nálezu. V poslední kapitole je diskutována role Organizace Spojených Národů (OSN) na současné podobě rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním právu.

¹ Z anglického Alternative Dispute Resolution

2. Spory v mezinárodním obchodním právu a možnosti jejich řešení

Vztahy v mezinárodním obchodním právu se dají, jak píše Rozehnalová², rozdělit do tří skupin. Za prvé to jsou vztahy mezi státy a mezinárodními organizacemi (vztahy mezi subjekty mezinárodního práva veřejného), za druhé se jedná o vztahy mezi státem a subjekty realizujícími zahraniční ekonomickou činnost na jeho území a za třetí jsou to vztahy mezi obchodníky z různých států (vzájemné vztahy subjektů soukromého práva). Do zvláštní pozice jsou pak postaveny vztahy mezi státem a zahraničním obchodníkem (investorem), kde, i když stát vystupuje jakoby v postavení osoby soukromého práva, existuje řada atributů náležejících státu, které mohou v tom konkrétním případě ovlivnit řešení sporů nebo vymáhání pohledávky.³ Tato práce se věnuje situaci, kdy stranami vztahů jsou subjekty soukromého práva, tedy obchodníci z různých států. Okrajově se může dotknout situací vzniklých ve vztazích států a soukromoprávních investorů.

Řešení případného sporu z obchodního vztahu je, jak poznamenávají McIlwrath a Savage⁴, jedním z nejdůležitějších aspektů, kterému by měly strany při uzavírání smlouvy věnovat patřičnou pozornost. Jde zejména o zvážení risku vyplývajícího z toho kterého konkrétního vztahu a jeho snižování vhodnými smluvními ustanoveními, mezi které může patřit i ustanovení o řešení sporů. Vhodně zvolené řešení může zachovat přátelské vztahy mezi stranami smlouvy a tudíž i perspektivu kontinuity obchodního styku mezi nimi a může jednotlivým stranám ušetřit prostředky (ať už ve formě času, lidských zdrojů či financí). Naproti tomu může nevhodně zvolené (nebo dokonce nezvolené) řešení případného sporu z takové smlouvy stát strany přátelské vztahy a s tím spojenou vidinu pokračování v obchodních vztazích, může jednotlivé strany vyčerpat svým dlouhým trváním a vysokými náklady, navíc s konečným rozhodnutím v nedohlednu.

² ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2010, s. 17

³ *tamtéž*, s. 18

⁴ MCILWRATH, M., SAVAGE, J. *International Arbitration and Mediation. A practical Guide*. 1. Vydání. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, s. 1

Spory mezi jedinci je možné řešit v zásadě dvěma způsoby. Prvním způsobem je *dobrovolné řešení sporu*, zatímco druhý způsob spočívá ve využití *existence společenského donucení vycházejícího z mocenské struktury organizované části společnosti*.⁵ Druhý jmenovaný způsob se v průběhu věků ustálil jako běžný a dnes bývá ve vnitrostátním právu považován za standard. Nevýhodou této standardizace a univerzálnosti rozhodování státem zřizovaných a organizovaných orgánů je jejich organizační a ekonomická náročnost, která, jak poznamenává Raban⁶, za zvýšeného množství sporů vede k poklesu efektivnosti řešení sporů zejména v oblasti horizontálních majetkových vztahů mezi soukromými subjekty. Z tohoto důvodu se, zejména v mezinárodních obchodních vztazích, subjekty přiklánějí k jinému, na státu nezávislému řešení sporů mezi nimi. Společným znakem těchto způsobů je dobrovolnost podřízení se z těchto metod vzešlého uspořádání vztahů. Literatura a odborná praxe nazývají skupinu zmíněných postupů jako takzvané *alternative dispute resolution* (alternativní řešení sporů), ADR.

2.1. Alternativní řešení sporů (ADR)

Pojem ADR se v literatuře používá většinou pro na bázi dobrovolného podřízení se výsledku založených metod řešení sporů. Nicméně někdy je možno se setkat se zkratkou ADR ve smyslu tzv. *amicable dispute resolution*, tedy přátelské řešení sporů. V tomto smyslu například hovoří preambule k ICC ADR Rules.⁷ Je to zejména zachování dobrých vztahů mezi dvěma subjekty toho kterého sporu, které se může projevit v pokračování ve spolupráci i v budoucnu, co vede k tomuto pojmenování. Tímto je vytvářen protipól k onomu nepřátelskému řešení sporů, kterým je řešení sporu před státními orgány.

Aby situace nebyla jednoduchá, neexistuje společný náhled na to, co vše je zahrnuto v množině metod označovaných ADR a co stojí mimo. Jde zejména o to, v čem je spatřována ona „alternativnost“ řešení. M. L. Moses⁸ poznamenává rozdílnost náhledu na ADR v USA a Evropě, respektive zbytku světa. Ve Spojených státech amerických jsou jako ADR považovány metody rozdílné od řízení soudního, tudíž včetně rozhodčího řízení. Naopak ve zbytku světa bývá arbitráž z množiny

⁵ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1

⁶ *Taméž*, s. 2

⁷ 2012 ICC ADR Rules, 2001

⁸ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 13

ADR vyřazována. Tento náhled potvrzuje Rozehnalová⁹, která definuje ADR jako alternativu k formám řešení sporů, kterým stát poskytuje svou garanci mocí veřejnou při zahájení řízení, v průběhu řízení nebo při výkonu výsledku řízení. To však zpochybňuje Raban¹⁰, který se zároveň přiklání spíše k náhledu, v rámci kterého je rozhodčí řízení součástí množiny ADR.

Nicméně je pravdou, po přihlédnutí k charakteristickým znakům jednotlivých metod řešení sporů, že se vyřazení rozhodčího řízení z množiny ADR nabízí. Společnými znaky jednotlivých metod jsou zejména dobrovolnost podřízení se výsledku a právní nezávaznost (až na výjimky) takového výsledku. V tomto ohledu se rozhodčí řízení liší, jelikož sice je postaveno na dobrovolnosti podřízení se výsledku, ale nestane-li se tak, je vykonatelný rozhodčí nález exekučním titulem, tudíž právně závazný. Touto vlastností se tedy více podobá rozsudku státního soudu než ostatním metodám ADR. Na druhou stranu rozhodčí řízení má v právních systémech oproti ostatním metodám ADR jakési výsadní postavení. Jde zejména o jeho vysokou míru regulace právními řády a do jisté míry i unifikace prostřednictvím pramenů mezinárodního práva. Arbitráž je předmětem úpravy řady mezinárodních smluv ať již globálního charakteru (Newyorská úmluva¹¹), nebo regionálního charakteru (Evropská úmluva¹², Panamská úmluva¹³). Díky této úpravě se rozhodčí nález svými účinky podobá spíše rozsudkům jednotlivých národních soudů. Tato práce se kloní k názoru, že rozhodčí řízení má v rámci ADR tak specifické postavení, že jej do této množiny nezařazuje a nahlíží na něj jako jednu z možných cest řešení sporů rozdílnou od ADR a řízení před obecnými soudy v jednotlivých státech, nicméně mající společné znaky s oběma zmíněnými alternativami.

Mezi nejznámější druhy ADR patří mediace, konciliace, mini-trial, technické expertizy a mnohé další. Strany často bývají velmi kreativní ve vytváření nových či upravování zavedených metod k obrazu svému. Tato flexibilita je hlavní devizou všech těchto způsobů. Odvíjí se od faktu, že valná většina je pouze smluvního charakteru a není legislativou nikterak ošetřena, tudíž jsou strany limitovány pouze

⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 17 an

¹⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 3 an

¹¹ Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů 1958

¹² Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži 1961

¹³ Inter-American Convention on International Commercial Arbitration (1975)

tím, co není právním řádem vysloveně zakázáno. Zároveň se však vytvořil určitý počet standardizovaných globálně užívaných druhů ADR, které se v různých částech světa téměř neliší.

2.1.1. Mediace

Mediace bývá někdy nazývána jako smírčí řízení. Je to základní druh ADR a zároveň veškerých dobrovolných řešení sporů. „*Mediaci je možno popsat jako proces, při němž jsou třetí osobou sporné strany přivedeny k jednacímu stolu k asistovanému projednávání, při kterém se provede neutrální posouzení situace a je navržena konkrétní dohoda uzavřená závazným či nezávazným nálezem.*“¹⁴ L. M. Moses poznamenává, že rozdílnost mediace a rozhodčího řízení spočívá v nezávaznosti mediace. Zároveň dodává, že „*mediátor se snaží zajistit, aby každá strana sporu porozuměla pohledu druhé strany, setká se s každou stranou v soukromí, vyslechne jejich vzájemné názory a názory, vypíchne společný zájem a pokusí se jim pomoci v dosažení řešení.*“¹⁵ Důležitým znakem mediace je, stejně jako by tomu tak mělo být i ostatních druhů ADR, případně arbitráže, nalezení smírného řešení pro obě strany sporu. Tento smír je do jisté míry vítězstvím pro obě strany, hovoří se tedy občas o „win-win“¹⁶ situaci. Mezi další kladné stránky mediace patří schopnost redukování risku, nejistoty a nákladů z případných mezinárodních obchodních sporů a jejich řešení soudy či v rozhodčím řízení¹⁷. Podle Rabana¹⁸ má mediace tři základní znaky, kterými jsou *dobrovolnost* podřízení se stran, *důvěryhodnost procesu* a *hledání řešení vycházejícího ze zájmu stran*, nikoliv veřejné moci. Zejména důvěryhodnost procesu je silným důvodem ve prospěch mediace, jelikož případné obchodní či jiné důležité informace týkající se společností samých, jejich výrobků či know-how využitého v jejich obchodních operacích by mohly být v případě soudního řízení veřejně diskutovány a tudíž využity konkurencí.

¹⁴ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 6

¹⁵ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 14 (překlad vlastní)

¹⁶ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 9

¹⁷ MCILWRATH, M., SAVAGE, J. *International Arbitration and Mediation. A practical Guide*. 1. Vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, s. 8

¹⁸ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 9

Mediace je od roku 2012 v České republice upravena zákonem o mediaci, který považuje mediaci za „*postup při řešení konfliktu za účasti jednoho nebo více mediátorů, kteří podporují komunikaci mezi osobami na konfliktu zúčastněnými tak, aby jim pomohli dosáhnout smírného řešení jejich konfliktu uzavřením mediační dohody.*“¹⁹

2.1.2. Konciliace

Pojmy konciliace a mediace bývají někdy vzájemně zaměňovány a používány v tom samém významu. Rubino-Sammartano spatřuje rozdíl v tom, že „*účel konciliátora spočívá v přivedení stran sporu k uvědomění si výhod, které by získaly při řešení problému mimo obecné soudy jakýmkoliv způsobem, který by uznaly za vhodný. Mediace má na druhou stranu konkrétnější cíl v předání rad každé straně, jak dosáhnout dohody tím, že se každá z nich vzdá části svého nároku.*“²⁰ Vzápětí ale také dodává, že toto rozdělení, byť teoreticky přesné, je vlastně umělé. V praxi takový rozdíl mezi konciliací a mediací není, neboť jsou to strany, které rozhodují o tom, jaké pravomoci konciliátorovi či mediátorovi dají nebo nedají.

2.1.3. Mini-trial

Dalším zajímavým zástupcem z řady alternativních způsobů řešení sporů je mini-trial. Spočívá v tom, že se vytvoří panel, kde zasedají zástupci vysokého managementu obou stran sporu spolu s nezávislou třetí osobou. Zástupci společností musí být opravdu, jak podotýká M. L. Moses²¹, z nejvyššího vedení společnosti a musí být nadáni rozhodovacími pravomocemi. Právní zástupci stran pak přednesou svá podání spolu s důkazy, jako by se jednalo o řízení před soudem. Nezávislá osoba v panelu by pak měla zástupcům exekutivy nastínit, jak by, na základě předložených důkazů, pravděpodobně mohl soud rozhodnout. Tím by mělo dojít u každého z manažerů k uvědomění si silné a slabé pozice jeho strany a přiblížit smírné řešení sporu. Myšlenka fungování mini-trialu je velmi zajímavá. „*Lze předpokládat, že vrcholový manažer si spíše uvědomí souvislosti celého případu a negativní dopad dlouho se vlečícího sporu na vzájemné obchodní vztahy. Navíc u něj lze předpokládat*

¹⁹ § 2 písm. a) zákona č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)

²⁰ RUBINO-SAMMARTANO, M. *International Arbitration, Law and Practice*. 2. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 11 (překlad vlastní)

²¹ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 15

*větší pravomoci k okamžitému přijetí rozhodnutí než u středního managementu.*²² Nejvyšší devizou mini-trialu je značná úspora nákladů na takovéto řešení oproti nákladům, které by bylo nutno vynaložit na právní zastoupení a soudní poplatky v případě dlouhého a složitého soudního řízení. Neméně důležitým plus je naprostá diskrétnost a soukromá povaha řízení.

2.1.4. Technické expertizy, experti, Contract Review Board

Jedná se o speciální způsoby ADR, které se použijí v případech, kdy je spíše potřeba problém posoudit ne z pohledu právního, ale z pohledu odborně-technického charakteru podle předmětu smlouvy.

Experti se používají tam, kde je třeba zjistit, zda problémy technického či ekonomického charakteru existují a co je zapříčinilo. Zvláštností zde je, že rozhodnutí experta je častokrát závazné, nicméně mohou být i situace, na základě dohody stran, kdy tomu tak není²³.

Contract Review Board (resp. Dispute Review Board²⁴) je formou, která spočívá ve smluvním vytvoření rady, která bude existovat po celou dobu trvání smlouvy, bude sledovat projekt a navrhnout případné řešení sporů. Tato metoda se používá v případech velkých investičních projektů, kde jsou jednotlivé fáze projektu navzájem závislé a kde dokončení jedné podmiňuje počátek další. Existence rady umožňuje řešení případných sporů rychle bez ohrožení trvání projektu jako celku.

2.1.5. Smíšené a stupňovité formy ADR, med-arb

V praxi bývají často vedle klasických čistých způsobů jednotlivých typů ADR používané různé smíšené a stupňovité formy. Jak poznamenává Rozehnalová²⁵, děje se tak mimo jiné i kvůli rozdílnosti právních kultur a jejich preferencí, jak řešit případné spory, a snaze o nalezení způsobu, který by vyhovoval oběma stranám sporu. Rozdíl mezi stupňovitými a smíšenými formami je v tom, že o smíšenou se jedná v případě, kdy je některý z druhů ADR přímo propojen na rozhodčí řízení. O stupňovitou formu jde v situaci, kdy strany ve smlouvě, s ohledem na touhu předejít či vyřešit spory ze smlouvy, uvedou sekvenci více na sebe navazujících způsobů, jak

²² ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 32

²³ ICC Rules for Expertise, Art. 12 (3)

²⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 33

²⁵ *Tamtéž*, s. 35

vyřešit spor mimosoudní formou. Rubino-Sammartano²⁶ však konstatuje, že takováto složitá schémata několika po sobě následujících druhů ADR mohou být v konečném důsledku i nevhodné z hlediska možných vysokých nákladů pro strany, pokud se bezúspěšně vyčerpají všechny fáze a spor i přes veškerou snahu dospěje do soudního nebo rozhodčího řízení.

*Med-arb*²⁷ je klasickým a nejčastějším zástupcem smíšených forem ADR. Jedná se, jak už z názvu samotného vyplývá, o kombinaci mediace a následujícího rozhodčího řízení. Existují dvě hlavní odlišné větve této formy²⁸. Prvním případem je situace, kdy se mediátor, pokud neuspěje a nedojde ke smíru v mediační fázi, stává rozhodcem a spor autoritativně rozhodne. V druhém případě osoba mediátora po neúspěšné mediaci pozbývá svých pravomocí a spor je předložen rozhodci (rozhodcům) k rozhodnutí. Tyto metody se někdy v Anglosaském světě nazývají jako *blended* v případě prvním a *conjoined* v případě druhém.^{29 30} Hlavním problémem prvního případu je osoba mediátora/rozhodce. Jde zejména o přístup stran k osobě, o níž ví, že v případě neúspěchu mediace bude moci spor autoritativně rozhodnout³¹. Dalším problémem spojeným s osobou mediátora/arbitra je možnost, že odbyde první fázi ve snaze co nejrychleji rozhodnout a ukončit řízení.³² Poslední námitkou je ta, že jednotnost mediátora a rozhodce spolu s jednotou řízení umožňuje použití informací získaných v soukromých sezeních se stranami v mediační fázi, které by strany pravděpodobně nikdy v řízení před rozhodcem nebo soudcem nesdělily, ve fázi arbitrážní.³³

2.2. Shrnutí

Každá ze zmíněných metod má své výhody a nevýhody. Pro smluvní strany je tedy důležité umět si zhodnotit všechny jejich klady a zápory už v momentu

²⁶ RUBINO-SAMMARTANO, M. *International Arbitration, Law and Practice*. 2. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 22

²⁷ Mediation-arbitration pozn. autora

²⁸ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 47 an

²⁹ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 37

³⁰ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 36

³¹ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 48

³² RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 38

³³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 37

uzavírání smlouvy a jejich případném vtělení do kontraktu. ADR mají kladný efekt i na státy a jejich orgány jako takové, jelikož se jimi odlehčuje v jinak státy vykonávané rozhodovací činnosti. Toho jsou si vědomy už i ty, které nepatří ke klasickým vyznavačům ADR, jako jsou USA, Velká Británie, skandinávské a asijské země aj., a proto se snaží působit na soukromé osoby tím, že jim k tomu připravují legislativní zázemí.³⁴ Nicméně státy musí být i opatrné v tom, jak svazující je jejich legislativa, neboť je to právě volnost stran existující v této oblasti, která je jedním z důvodů využívání ADR.

³⁴ Např. směrnice ES 2008/52/ES o některých aspektech mediace v občanských a obchodních věcech; zákon č. 202/2012 Sb. o mediaci (ČR), zákon č. 420/2004 Z. z. o mediácii (SR)

3. Rozhodčí řízení

3.1. Pojem

Spolehlivé a přesné definování rozhodčího řízení je velmi ošidné. Proto je bezpečnější popsat arbitráž pomocí jejích charakteristických znaků a účinků. M. L. Moses³⁵ uvádí tři základní znaky; 1) *souhlas stran*, který je vyjádřením vůle stran podřídit případný spor ze smlouvy mezi nimi nezávislému rozhodci (rozhodcům) a který je součástí smlouvy, které se týká, ve formě tzv. rozhodčí doložky, či případně, při její neexistenci, dodatečně uzavřené smlouvě o rozhodci; 2) *rozhodci* jsou osobami nezávislými na státu a jsou zvoleni samotnými stranami k rozhodnutí toho kterého konkrétního sporu; 3) *konečný závazný rozhodčí nález*, který je jedním z hlavních důvodů, proč strany vyhledávají rozhodčí řízení k řešení svých sporů. Rozhodčí řízení je totiž jednoinstanční a rozhodčí nález je konečný bez možnosti (až na některé výjimky³⁶) odvolání se či jeho zrušení.

Redfern a Hunter³⁷ oproti tomu uvádějí, že rozhodčí řízení má šest klíčových elementů, kterými jsou 1) *dohoda o předložení sporu rozhodcům*, 2) *spor* (ať budoucí nebo existující) *a přípustnost projednání takového sporu v rozhodčím řízení*, 3) *jmenování rozhodce (rozhodců)*, 4) *řízení samotné*, 5) *rozhodnutí tribunálu* a 6) *vykonatelnost rozhodčího nálezu*.

Na základě těchto znaků by se dalo říct, že rozhodčí řízení je nástrojem soukromého řešení sporů spočívající na vůli stran vyjádřené rozhodčí smlouvou (doložkou, smlouvou o rozhodci) předložit svůj spor nezávislému rozhodci (rozhodcům), které si strany samy zvolí, který v řízení podle pravidel řízení a rozhodného práva určeného stranami rozhodne spor a vydá ve věci závazný rozhodčí nález, který je, v případě nepodřízení se, přímo vykonatelný.

Někteří autoři se snaží rozhodčí řízení přímo definovat. Podle Rozehnalové „*lze rozhodčí řízení (arbitráž) vymezit jako dobrovolné postoupení řešení sporu neutrální*

³⁵ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 2 an

³⁶ Např. § 27 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

³⁷ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 14 an

*třetí straně, rozhodcům či rozhodčím soudům (tj. soukromým osobám či nestátní instituci), která vydá po provedeném řízení závazné a vykonatelné rozhodnutí.*³⁸

3.2. Mezinárodní rozhodčí řízení

Tento popis či definice rozhodčího řízení je aplikovatelný jak na arbitráž vnitrostátní, tak na řízení mezinárodní. Je to právě pojem *mezinárodní*, co obě odlišuje. Rozehnalová³⁹ rozděluje mezinárodní povahu řízení na *absolutní (objektivní)* a na *relativní (subjektivní)*.

O absolutní povahu se jedná tehdy, je-li řízení z pohledu kteréhokoliv právního řádu označováno za řízení mezinárodní. Situace navíc nezávisí na vůli stran, proto se absolutně mezinárodní vztahy dají označit jako objektivní. Jde zejména o případy, kdy mají strany vztahy k různým právním řádům – mají sídla (případně pobočky) v jiných státech – nebo situace, kdy se předmět smlouvy vztahuje k jinému státu – zejména týká-li se smlouva nemovitosti na území třetího státu, či místo plnění, jež je předmětem smlouvy, se nalézá v zahraničí.

Relativně mezinárodní povahu má rozhodčí řízení tehdy, existuje-li mezinárodní prvek pouze z pohledu jednoho právního řádu. Jde zejména o situaci, kdy si dva subjekty mající sídlo (místo podnikání) v jednom státě dohodnou v rozhodčí smlouvě, že případný spor ze vzájemného závazkového vztahu bude řešit rozhodčí soud sídlící v jiném státě, či v případě ad hoc arbitráže zaváží rozhodce zasedat a rozhodnout na území jiného státu.

„Mezinárodnost“ řízení řeší také Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Ten považuje rozhodčí řízení za mezinárodní, pokud strany rozhodčí smlouvy mají v době uzavření této smlouvy svá sídla/místa podnikání na území různých států nebo pokud je místo konání rozhodčího řízení dle rozhodčí smlouvy mimo území státu, kde mají strany své sídlo, nebo je-li místo, kde se má podstatná část závazku uskutečnit nebo se kterým je předmět sporu nejbližší spjat, mimo území státu, kde mají strany své sídlo. Taktéž je řízení mezinárodní, ujednaly-li strany výslovně, že se předmět rozhodčí smlouvy bude týkat více států.⁴⁰

³⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 42

³⁹ *Tamtéž*, s. 44 an

⁴⁰ Čl. 1 odst. 3 Vzorového zákona UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž

Odlišné pojetí oproti Vzorovému zákonu o mezinárodní obchodní arbitráži nabízí Evropská úmluva. Ta je aplikovatelná „na rozhodčí smlouvy uzavřené za účelem urovnání sporů vzniklých z mezinárodního obchodu mezi fyzickými nebo právníckými osobami, jejichž místo pobytu nebo sídlo bylo, v době uzavření smlouvy, v různých smluvních státech“⁴¹

Z textu je jasně patrný důraz na sídlo nebo místo pobytu stran rozhodčí smlouvy na aplikovatelnost Evropské úmluvy. Naopak ustanovení Úmluvy se neaplikují na situace, kdy je zahraniční prvek pouze ve formě obsahu závazkového vztahu, či byli vytvořeni vůlí stran v jejich rozhodnutí dát spor rozhodovat rozhodčímu soudu nebo ad-hoc tribunálu zasedajícímu v zahraničí.

Lze tedy vyzorovat dva základní trendy náhledu na „mezinárodnost“ rozhodčího řízení. Jeden, užší, který zastává např. zmiňovaná Evropská úmluva či Švýcarsko nebo Spojené státy americké⁴². Oproti tomu existuje širší pohled uznávající mezinárodnost jak v sídle stran, závazku, i subjektivní volbě stran. Tento pohled zastává Vzorový zákon UNCITRAL a státy, které jej použily jako model pro svou legislativu týkající se rozhodčího řízení.

Při neexistenci jednotného konsensu v posuzování „mezinárodnosti“ rozhodčího řízení bude v konkrétních případech vždy záležet na konkrétním státě, na jehož území bude arbitráž konána či žádáno o výkon cizího rozhodčího nálezu, a jeho legislativě, jak bude daná situace posouzena. Tato práce nahlíží na pojem „mezinárodní“ z širšího hlediska, jak jej vnímá Vzorový zákon UNCITRAL, neboť taková náhled umožňuje aplikaci mezinárodních pravidel v co nejširším měřítku.

3.3. Základní teoretické doktríny

Neexistence všeobecně uznávané definice a různý náhled na mezinárodní povahu rozhodčího řízení vede různé právní vědce k vytváření ucelených doktrín věnujících se povaze a aspektům rozhodčího řízení. Všechny se zabývají vztahem arbitráže ke státům a jejich právním řádům, řeší povahu rozhodčí smlouvy, postavení rozhodců, rozhodné právo a jeho aplikovatelnost na jednotlivé fáze a otázky, a povahu rozhodčího nálezu. V současné době hovoří teorie o čtyřech základních teoretických

⁴¹ Čl. I. odst. 1 písm. a) Evropské úmluvy o mezinárodním rozhodčím řízení (překlad vlastní)

⁴² BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 11

přístupech k rozhodčímu řízení. Jde o doktríny *smluvní, jurisdikční, smíšenou a autonomní*.

3.3.1. Smluvní doktrína

Tato teorie považuje za jediný základ rozhodčího řízení smlouvu mezi stranami, kterou zakládají pravomoc rozhodců projednat a rozhodnout jejich vzájemný spor. Je zde tedy, na rozdíl od jurisdikční teorie, odmítán rozhodující vliv státu na arbitráž a naopak jako rozhodující je brána autonomie vůle stran. Je zde zásadní vliv zásady *pacta sunt servanda*. Strany v rozhodčí smlouvě výslovně vyjadřují své přání rozhodnout spor mezi nimi prostředky (mezinárodního) rozhodčího řízení. Zároveň mají strany podle této doktríny rozhodující vliv na charakter celého průběhu arbitráže – zda bude řízení před stálým soudem nebo ad hoc, výběr rozhodců, místo konání řízení, pravidla řízení či rozhodné právo. „*Strany mají volnost v rozhodování o všech otázkách souvisejících s rozhodčím řízením a tato svoboda by zásadně neměla být narušována pravomocemi kteréhokoliv státu.*“⁴³ Nicméně, jak poznamenává Rozehnalová⁴⁴, i zde má národní rozhodčí právo určitý vliv. Vyplňuje mezery v rozhodčí smlouvě, ovlivňuje arbitrabilitu sporu případně uplatnění veřejného pořádku.

Zajímavým problémem je postavení rozhodců v očích smluvní teorie. V okruhu zastánců této doktríny nepanuje shoda na tom, jaké vlastně toto postavení je.⁴⁵ Na jedné straně je zastoupen názor, že rozhodci jsou svou povahou zástupci stran, neboť se nejedná o veřejné, ale soukromé osoby, které získaly pravomoc rozhodnout na základě smlouvy mezi stranami. Z toho vyplývá, že tyto osoby byly jmenovány stranami jako jejich zástupci za účelem vyřešení sporu mezi nimi. Tento přístup kritizuje A. Bělohlávek⁴⁶ a autor této práce se s jeho kritikou plně ztotožňuje. Mělo-li být postavení rozhodce povahou zástupce stran, nemohlo by na tuto osobu být nahlíženo jako na osobu nestrannou, tak jak požadují mezinárodní i vnitrostátní⁴⁷ právní předpisy, a byl by založen důvod pro vyloučení takovéto osoby. Jako

⁴³ YU, H. L. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s. 265 (překlad vlastní)

⁴⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 55

⁴⁵ YU, H. L. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s. 267 an

⁴⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 188

⁴⁷ Např. § 1 zákona č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění novel

odpověď na tuto kritiku je argumentováno, že je smluvní povinností rozhodce konat spravedlivě a nestranně a tento smluvní vztah je přirovnáván k činnosti znalce či auditora.⁴⁸

Na druhé straně jsou pak názory respektující smluvní povahu rozhodčího řízení a původ pravomoci rozhodců v rozhodčí smlouvě (případně smlouvě o rozhodci), nicméně odmítající skutečnost, že by měli být rozhodci zástupci stran.⁴⁹ Prvý přístup se dá považovat za klasickou podobu smluvní teorie, kdežto druhý je součástí moderního pojetí, které uznává právní sílu rozhodčího nálezu jako důsledek jeho legislativního zakotvení jakožto *státem aprobovaného exekučního titulu*. Tím vstupuje do smluvní teorie značný veřejnoprávní prvek, který zapříčiňuje podstatné sblížení smluvní a jurisdikční teorie.⁵⁰

Zajímavým faktem je, že Ústavní soud České republiky se ve svém usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/2002 přiklonil k smluvní povaze rozhodčího řízení. V daném nálezu konstatuje, že „*rozhodčí nález je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.*“⁵¹ Ústavní soud se navíc toho vysloveného názoru až do nedávné doby držel i ve svých následujících rozhodnutích⁵² souvisejících s rozhodčím řízením. Zejména povaha rozhodčího nálezu popsaná v usnesení ÚS je velmi kontroverzní a kritizovaná⁵³.

Podle smluvní teorie má rozhodčí nález povahy smlouvy o urovnání (narovnání) sporu mezi stranami uzavřenou v zastoupení rozhodci jednajícími jako zástupci stran. Tato smlouva je pak pro strany závazná a jsou povinny se jí na základě zásady *pacta*

⁴⁸ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 45

⁴⁹ YU, H. L. *A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s. 268 an

⁵⁰ LISSE, L. *K právní povaze rozhodčího řízení. Právní rozhledy*, 2011, č. 15, s. 551

⁵¹ usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02

⁵² Srov. Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 435/02, IV. ÚS 511/03, IV. ÚS 166/05, IV. ÚS 805/06, IV. ÚS 1357/07, II. ÚS 3059/08, I. ÚS 533/10

⁵³ Srov. BEZOUŠKA, P., KOCINA, J. *Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. Právní rozhledy*, 2010, č. 16, s. 585 an; BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, s. 188, cit sub 49; BĚLOHLÁVEK, A. J., PEZL, T. *Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. Právní rozhledy*, 2004, č. 7, s. 256 an; RŮŽIČKA, K. *K otázce právní povahy rozhodčího řízení. Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, s. 32 an

sunt servanda podřídít.⁵⁴ Stejně jako není mezi zastánci smluvní teorie shoda na postavení rozhodců jako zástupců stran, není mezi nimi shoda ani na konkrétní povaze rozhodčího nálezu, nicméně panuje shoda, že rozhodčí nález je smlouvou.⁵⁵

3.3.2. Jurisdikční doktrína

Jurisdikční doktrína je založená, na rozdíl od smluvní doktríny, na tezi, že „rozhodčí řízení je řízení sporné a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že tito řeší spor cestou nalézání práva na základě pravomoci delegované státem a nikoliv dohodou stran.“⁵⁶ Z toho vyplývá, že zastánci této teorie kladou důraz na dozorující pravomoci státu, zejména toho, na jehož území řízení probíhá. Jurisdikční doktrína nezpochybňuje roli dohody stran řešit svůj spor před nezávislými rozhodci, nicméně zakládá platnost takovéto dohody, samotného řízení a rozhodčího nálezu na jejich úpravě jednotlivými právními řády, u nálezu pak zejména právním řádem státu, na jehož území probíhá rozhodčí řízení a dále právním řádem státu, kde je žádáno uznání a výkon takového nálezu.⁵⁷ Tedy jinými slovy strany si mohou zvolit řešení sporu cestou rozhodčího řízení, jelikož jim stát tuto možnost svou legislativou dává a poskytuje právní zakotvení rozhodčího řízení ve svém právním řádu. Samotný průběh rozhodčího řízení pak musí být upraven právem, které si strany sporu samy zvolí (učiní-li tak), případně *lex fori*⁵⁸, neučiní-li tak.

Státy si navíc ponechávají kontrolní nebo regulační funkce vzhledem k rozhodčímu řízení. Jsou-li tedy během řízení tato zákonná pravidla porušena, může být rozhodčí nález prohlášen neplatným soudem ve státě sudiště nebo na totožném základě může dojít k odmítnutí uznání rozhodčího nálezu soudem ve státě, kde jest toho domáháno.⁵⁹ Nutno však poznamenat, že tato kontrola není neomezená. Soudy jsou oprávněny přezkoumávat pouze splnění zákonných podmínek pro platnost rozhodčí doložky a následného rozhodčího řízení. Není možné přezkoumání

⁵⁴ YU, H. L. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s. 272

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 273

⁵⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J., PEZL, T. Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. *Právní rozhledy*, 2004, č. 7, s. 256

⁵⁷ YU, H. L. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s. 258

⁵⁸ Právní řád místa sudiště

⁵⁹ YU, H. L. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s. 259

rozhodčího nálezu po věcné stránce. Toto vyplývá jak z národních právních úprav⁶⁰ jednotlivých států, tak i z Newyorské úmluvy⁶¹. Soudy tedy neplní funkci odvolacího orgánu. Strany mohou nechat nález přezkoumat jiným rozhodcem, ale pouze v případě, že se tak dohodly již v rozhodčí smlouvě⁶²⁶³.

V náhledu jurisdikční teorie je funkce rozhodce vykonávána na základě delegace pravomocí statní mocí. Tedy aby mohl rozhodce rozhodnout spor mezi stranami, musí mít k tomu pravomoci delegované na něj konkrétním právním řádem. Pravomoci rozhodce jsou velmi podobné pravomocem soudce. „*Rozdíl mezi postavením soudce a rozhodce je potom ten, že zatímco soudce odvozuje své ustanovení a autoritu přímo od státu, rozhodce odvozuje svou autoritu od státu, avšak jeho nominace je záležitostí stran.*“⁶⁴ A. J. Bělohávek⁶⁵ na základě jurisdikční teorie rozvádí, že může být rozhodce charakterizován, vezme-li se v potaz regulační a kontrolní funkce státu, jako *nezávislá osoba nalézající právo*, a rozhodčí nález pak jako *autoritativní rozhodnutí*, nikoliv jako kvalifikované vyjádření obsahu dohody mezi stranami. Nicméně takovéto autoritativní rozhodnutí nemůže být považováno za rozhodnutí orgánu veřejné moci.⁶⁶

3.3.3. Doktrína smíšená

Smíšená doktrína se snaží o odstranění nedostatků smluvní a jurisdikční teorie tím, že vytváří průnik obou výše zmíněných. Základem je, že rozhodčí řízení je postavené na dvou prvcích: vůli stran vyřešit svůj spor v rozhodčím řízení a ochotu státu takové řízení připustit a jeho výsledku propůjčit účinky stejného charakteru, jaké má rozhodnutí soudu. Strany mezi sebou tedy uzavřou smlouvu, na základě které se založí pravomoc rozhodců zabývat se jejich případem (za splnění zákonných podmínek) a která upraví základní náležitosti řízení jako dle smluvní teorie. Nicméně

⁶⁰ Srov. např. § 31 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění; § 40 zákona č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání, v platném znění; §§ 67 a 68 Arbitration Act 1996, as amended

⁶¹ Článek V. Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)

⁶² BĚLOHLÁVEK, A. J. The Legal Nature of International Commercial Arbitration and the Effects of Conflicts between Legal Cultures. *Law of Ukraine*, 2011, č. 2, s. 22

⁶³ V českém právu zakotveno v § 27 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

⁶⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 54

⁶⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. The Legal Nature of International Commercial Arbitration and the Effects of Conflicts between Legal Cultures. *Law of Ukraine*, 2011, č. 2, s. 22

⁶⁶ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 24

na rozhodce nahlíží tato teorie jako na *nezávislé entity, na které stát delegoval svou pravomoc nalézat právo*.⁶⁷ Zároveň právní řády států upravují samotnou možnost řízení, postavení rozhodců a povahu rozhodčího nálezu a celé řízení může být vykonáno pouze v souladu s těmito předpisy. Tento náhled potvrzují i Redfern a Hunter⁶⁸, kteří označují rozhodčí řízení hybridem, který začíná soukromou dohodou mezi stranami, pokračuje soukromým řízením, jemuž je dán veřejný účinek na základě právních řádů jednotlivých států.

3.3.4. Autonomní doktrína

Poslední z teorií hodnotících povahu rozhodčího řízení je autonomní teorie. Její zastánci nahlízejí na arbitráž, s přihlédnutím ke všem specifikům rozhodčího řízení, jako na institut *sui generis*, který nelze podřídít principům smluvním ani veřejnoprávním. Platná právní úprava v jednotlivých státech pouze pomáhá mezinárodní arbitráži, jak institutu *per se*, v plnění jejich funkcí.⁶⁹ Stejně tak je nahlíženo na postavení rozhodců a jejich vztah ke stranám jako na vztah *sui generis*.⁷⁰

3.3.5. Zhodnocení

Rozhodnout jaká je ta jediná správná povaha rozhodčího řízení je díky komplexnosti rozhodčího řízení a množství vlivů na něj působících téměř nemožné. Autorovi práce přijde dělení někdy až moc umělé a nadbytečné. Je totiž složité přesně popsat každý aspekt arbitráže na základě jedné jediné teorie a vyhnout se přitom jakýmkoliv nejasnostem. Rozhodčí řízení je asi nejlépe vystižitelné jako průsečík náhledů teorie smluvní a teorie jurisdikční, tudíž autor se nejvíce ztotožňuje s teorií smíšenou. Nicméně při pohledu na skutečnou situaci, kdy rozhodčí řízení může ve světě fungovat tak, jak funguje, pouze díky existenci právní úpravy v jednotlivých státech a mezinárodních úmluvách, musí být v tomto smíšeném náhledu dát zvláště důraz na veřejnoprávní složku a přiblížit se k jurisdikčnímu pojetí.

⁶⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. The Legal Nature of International Commercial Arbitration and the Effects of Conflicts between Legal Cultures. *Law of Ukraine*, 2011, č. 2, s. 25

⁶⁸ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 30

⁶⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 57

⁷⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. The Legal Nature of International Commercial Arbitration and the Effects of Conflicts between Legal Cultures. *Law of Ukraine*, 2011, č. 2, s. 26

3.4. Formy rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení se objevuje ve dvou základních formách podle toho, jak je zajišťován průběh arbitráže; *ad-hoc řízení* a *řízení před stálými rozhodčími soudy*. Je volbou stran, ke které z možností se přikloní, neboť každá má své výhody a nevýhody.

3.4.1. Ad-hoc arbitráž

Ad hoc arbitráž je starší z obou základních forem. Spočívá v tom, že rozhodce či rozhodčí senát je ustanoven stranami pouze k vyřešení jednoho konkrétního či více konkrétních sporů mezi stranami. Z toho vyplývá, že rozhodce (či rozhodčí tribunál) pozbývá svou pravomoc rozhodovat po ukončení řízení a vydání rozhodčího nálezu.⁷¹ Průběh ad hoc řízení je pak řízen pravidly dohodnutými stranami sporu nebo určenými rozhodcem či tribunálem samotným.⁷² Stranám se v tomto ohledu nekladou žádné meze, nicméně je minimálně vhodné v rozhodčí smlouvě určit místo konání rozhodčího řízení, neboť pravidla obsažená v zákonné úpravě vybraného státu mohou stranám ulehčit v konání samotného řízení.⁷³ Je však možné, a taktéž je tak hojně užíváno, aby si strany zvolily zavedená pravidla jako Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení⁷⁴, podle kterých bude arbitráž konána.⁷⁵ Není navíc vyloučeno, že si strany pro průběh řízení zvolí procesní pravidla některého ze stálých rozhodčích soudů, avšak volbu rozhodců a administraci řízení provedou samy. Tím dojde k jakémusi protnutí ad hoc řízení a institucionální arbitráží.⁷⁶

Mezi hlavní *výhody* ad hoc rozhodčího řízení patří bezesporu jeho flexibilita a možnost úpravy řízení přesně podle specifických potřeb stran sporu. V tomto případě jsou kladeny velké nároky na spolupráci stran i jejich právních zástupců. Redfern a Hunter pak, pokud je vše správně provedeno, přirovnávají rozdíl mezi ad hoc arbitráží a institucionalizovaným rozhodčím řízením k obleku ušitému krejčím na míru

⁷¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 68

⁷² BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press, 2009, s. 53

⁷³ Jedná se zejména o otázky arbitrability sporu, jmenování rozhodců, povahy rozhodčího nálezu, jeho výkonu, uznání, případně soudního přezkumu.

⁷⁴ UNCITRAL Arbitration Rules, dostupné na <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/arb-rules-revised/arb-rules-revised-2010-e.pdf>

⁷⁵ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 9

⁷⁶ RUBINO-SAMMARTANO, M. *International Arbitration, Law and Practice*. 2. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 4

zákazníkovi a tomu, který si může zákazník koupit v konfekci v obchodě.⁷⁷ Na rozdíl od stálých rozhodčích tribunálů v případě ad hoc řízení nemusí strany platit administrační poplatky, díky čemuž může být řízení ve výsledku levnější. Strany totiž platí pouze odměnu rozhodcům a svým právním zástupcům a pak náklady, které přímo vyvstaly v průběhu řízení. Nutno však poznamenat, že tomu tak nemusí být vždy, neboť i náklady ad hoc arbitráže mohou dosáhnout velké výše v případě dlouhých a náročných sporů

Mezi hlavní *nevýhody* ad hoc arbitráže patří to, že jeho fungování je založeno na spolupráci a důvěře stran. Taktéž není tento druh řízení doporučován stranám, jež nemají žádné, případně mají velmi malé zkušenosti s rozhodčím řízením.⁷⁸ Jako nevýhoda se nabízí, v případě špatně ujednané rozhodčí doložky a zvolených pravidel řízení, i možnost stran obstruovat řízení a oddalovat tak rozhodnutí ve věci. Neméně závažným problémem při použití ad hoc arbitráže mohou být otázky s právem nesouvisící, nicméně pro průběh řízení klíčové. Jedná se o otázky technického charakteru, zejména zajištění místnosti pro řízení, materiální zajištění řízení, práce s dokumenty a podobně.

3.4.2. Institucionální arbitráž

Z řízení ad hoc se postupem času vyvinulo řízení institucionalizované, které postupně získává stále víc na oblibě a nahrazuje dřívější dominanci řízení ad hoc.⁷⁹ Jeho podstata je v existenci stálých rozhodčích institucí, které jsou nejčastěji nazývané rozhodčí soudy.⁸⁰ Takovýto soud má vlastní statut a vlastní procesní pravidla, podle kterých je řízení konáno. Tato procesní pravidla upravují celý průběh řízení od jmenování rozhodců, vlastní řízení, až po vydání rozhodčího nálezu. Jednotlivé rozhodčí soudy vydávají doporučené znění rozhodčí doložky, kterou by měly strany zakomponovat do své smlouvy, mají-li zájem řešit svůj spor před onou

⁷⁷ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 53

⁷⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 69

⁷⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Institucionální rozhodčí řízení*, Plzeň, 2006. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni. s. 13

⁸⁰ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 29

institucí. Zřizování a činnost stálých rozhodčích soudů upravují právní řády jednotlivých států.⁸¹

Mezi *výhody* institucionalizovaného rozhodčího řízení patří zejména existence jejich vlastního rozhodčího řádu a to z dvou hlavních důvodů. Prvním je jejich prověřenost časem a průběžné revize týmy odborníků z praxe, aby pravidla stále odpovídala nejmodernějším trendům v oboru a aby byly odstraněny případné nedostatky. Druhým důvodem je samotná existence těchto pravidel, jelikož je tím stranám podstatně zjednodušena pozice při samotném zahajování řízení a také je ztížena možnost obstrukcí řízení.⁸² Neméně důležitým plusem řízení před stálým rozhodčím soudem s velmi dobrou reputací může být přesvědčivost takto vydaného rozhodčího nálezu a šance, že by existovaly důvody pro jeho napadení, jsou minimální. V neposlední řadě a vůbec nezanedbatelné jsou výhody technického charakteru. Stálý rozhodčí soud bude mít zřízený sekretariát, poskytuje úřednický aparát, který zabezpečuje bezpečný běh řízení, disponuje prostory vhodnými pro konání řízení ve svém sídle nebo pobočkách a nabízí konzultace a rady stranám sporu a jejich právním zástupcům ohledně průběhu řízení.

Mezi *nevýhody* rozhodčího řízení může být považována cena. Strany většinou platí poplatky předem, fixní částkou stanovenou dle sazebníku na základě hodnoty sporu. Nicméně toto tvrzení není možné brát jako absolutní, neboť u dlouhotrvajících složitých řízení se může cena dostat i pod úroveň, kterou by strany zaplatily za ad hoc řízení. Pro zkušené strany sporu mohou být překážkou i samotná pravidla, zejména jejich požadavky na lhůty.

V České republice v současné době existují tři stále rozhodčí soudy, z nichž pouze Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky⁸³ je soudem nespécializovaným. Dále zde existují dva specializované rozhodčí soudy: Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a. s.⁸⁴ a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno⁸⁵.

⁸¹ V České republice je upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění; ve Slovenské republice pak zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní, v platném znění.

⁸² BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 55

⁸³ www.soud.cz

⁸⁴ www.bcpcp.cz

Mezi nejznámější stálé rozhodčí soudy ve světě patří Rozhodčí soud při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži⁸⁶, Londýnský soud mezinárodního rozhodčího řízení⁸⁷, Mezinárodní rozhodčí soud při Spolkové hospodářské komoře ve Vídni⁸⁸, Belgické centrum pro rozhodčí řízení a mediaci (CEPANI)⁸⁹, Mezinárodní obchodní arbitrážní soud při Obchodní a průmyslové komoře Ruské federace⁹⁰, Mezinárodní centrum pro řešení sporů⁹¹, CIETAC⁹² a mnohé další.

3.5. Prameny⁹³ úpravy mezinárodního rozhodčího řízení

Mezinárodní rozhodčí řízení je upraveno celou řadou právních předpisů mezinárodního i vnitrostátního práva, stejně tak jako jsou na něj v konkrétním řízení aplikovatelné předpisy soukromoprávních subjektů⁹⁴.

3.5.1. Mezinárodní smlouvy

Mimořádnou roli pro úpravu mezinárodního rozhodčího řízení hrají mezinárodní úmluvy, ať už bilaterální nebo multilaterální. Jejich hlavním efektem pak je unifikace práva v oblasti úpravy rozhodčího řízení v jednotlivých státech a omezení teritoriální omezenosti účinků rozhodnutí vydaného v rozhodčím řízení. Úplně na vrchol hierarchie by se dala postavit Úmluva o uznání a výkonu rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)⁹⁵, která tvoří základ systému uznávání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Předcházela ji dvojice tzv. Ženevských protokolů (Ženevský protokol o doložkách o rozsudím⁹⁶ a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků⁹⁷), která znamenala první zásadní mezinárodní úpravu v oblasti arbitráže. Účinnost těchto protokolů pak výslovně mezi smluvními stranami ruší Newyorská úmluva⁹⁸. Dosud se k Newyorské úmluvě připojilo 148 států.⁹⁹

⁸⁵ www.rozhodcisoud.cz

⁸⁶ Internationa Court of Arbitration, <http://www.iccwbo.org>

⁸⁷ London Court of International Arbitration, www.lcia-arbitration.com

⁸⁸ International Arbitration Center of the Austrian Federal Economic Center, www.viac.eu

⁸⁹ Belgian Centre for Arbitration and Mediation, www.cepani.be

⁹⁰ The International Commercial Arbitration Court under the Russian federation Chamber of Commerce and Industry, <http://www.tpprf-mkac.ru/en>

⁹¹ International Centre for Dispute Resolution of AAA, <http://www.adr.org/aaa/faces/aoe/icdr>

⁹² China International and Economic Trade and Arbitration Commission, <http://www.cietac.org/index.cms>

⁹³ Prameny myšleny ve významu formálních pramenů, tedy zdroje právní úpravy.

⁹⁴ Zejména pravidla řízení vydávaná jednotlivými stálými rozhodčími soudy v případě institucionálního rozhodčího řízení.

⁹⁵ vyhláška č. 74/1959 Sb.

⁹⁶ č. 191/1931 Sb.

⁹⁷ č. 192/1932 Sb.

⁹⁸ Článek VII (2)

Newyorská úmluva je mezinárodní smlouvou otevřenou a kterýkoliv stát světa se k ní může připojit. Vedle ní dále existují smlouvy regionálního charakteru řešící otázku rozhodčího řízení. V Evropě se jedná o Evropskou úmluvu o mezinárodní obchodní arbitráži¹⁰⁰, nicméně její využívání je v současné době spíše sporadické. V oblasti amerického kontinentu existuje tzv. Panamská úmluva¹⁰¹, jež byla ratifikována 16 státy Latinské Ameriky a USA¹⁰². Pro arabské státy je pravděpodobně nejvýznamnější *Convention on Commercial Arbitration* z roku 1987.

Zvláštní úpravu pak obsahuje Úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965 (tzv. Washingtonská úmluva, ICSID Úmluva)¹⁰³, která založila Mezinárodní centrum pro řešení sporů z investic (ICSID¹⁰⁴). Obsahem je mezinárodní úprava řešení sporů z investic, tedy diagonálních vztahů mezi státy na straně jedné a zahraničními soukromými osobami na straně druhé.

Neméně důležité jsou smlouvy dvoustranné uzavírané mezi jednotlivými státy navzájem. Rozehnalová¹⁰⁵ hovoří o dvou skupinách takovýchto smluv: *Smlouvy o právní pomoci* sloužící k zabezpečení právní pomoci mezi soudy a či jinými orgány dvou států a k zajištění uznání a výkonu soudních a v některých případech i rozhodčích nálezů a *dvoustranné smlouvy o podpoře investování a ochraně investic*, které obsahují závazek řešit spory z investic v rozhodčím řízení.

3.5.2. Vnitrostátní právní úprava

Mnoho států po celém světě přijalo zákony upravující rozhodčí řízení. Tato úprava představuje základ pro úpravu rozhodčího řízení jako takového a bez něj by rozhodčí řízení nemohlo existovat. „*Je nezbytné pro efektivní funkci rozhodčího řízení a realizaci dohody stran podrobit svůj spor rozhodnutí v rozhodčím řízení, že národní soudy uznávají takové dohody a poskytují podporu v průběhu samotného rozhodčího řízení.*“¹⁰⁶ Úprava arbitráže má v jednotlivých státech různou podobu.

⁹⁹ <http://www.newyorkconvention.org/contracting-states/list-of-contracting-states>

¹⁰⁰ vyhláška č. 176/1964 Sb.

¹⁰¹ Inter-American Convention on International Commercial Arbitration 1975

¹⁰² www.sice.oas.org/dispute/comarb/intl_conv/caicpae.asp

¹⁰³ The Washington Convention on the Settlement of Investments Disputes between States and Nationals of other States 1965, vyhláška č. 420/1992 Sb.

¹⁰⁴ International Centre for Settlement of Investment Disputes

¹⁰⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 86 an

¹⁰⁶ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 109

V některých státech je součástí úpravy civilního řízení¹⁰⁷, v jiných jsou mu pak věnovány samostatné zákony¹⁰⁸. Taktéž se liší aplikovatelnost úpravy rozhodčího řízení podle toho, zda jde o řízení mezinárodní nebo vnitrostátní. Některé národní právní řády poskytují rozdílnou úpravu těmto dvěma formám arbitráže, jiné naopak mají jednotnou úpravu pro řízení vnitrostátní i pro řízení mezinárodní.

Zvláštní zmínku si zaslouží Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži. Byl přijat v roce 1985¹⁰⁹ a navrhován pro to, aby byl vtělen do národních úprav rozhodčího řízení s cílem větší harmonizace úpravy rozhodčího řízení ve světě.

3.5.3. Jednací řády stálých rozhodčích institucí, řády pro ad hoc arbitráž, další pravidla

Další skupinou předpisů upravujících mezinárodní rozhodčí řízení jsou jednací řády jednotlivých stálých rozhodčích soudů. Jedná se o úpravu nestátní – soukromoprávní. Jejich aplikovatelnost a limitace je určena zákonnou úpravou jednotlivých států. Konkrétní použití jednacího řádu je na vůli stran předložit svůj spor příslušnému stálému rozhodčímu soudu odkazem na něj v rozhodčí smlouvě (doložce, smlouvě o rozhodci).

Do této skupiny se dají vedle pravidel řízení stálých rozhodčích institucí zařadit i Pravidla UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení ad hoc.

Zvláštní pozici pak mají zásady a zvyklosti vzniklé mezinárodní rozhodčí praxí.¹¹⁰ Tyto zásady se vyvinuly v průběhu let na základě zkušeností s konáním arbitráží a jsou v různém rozsahu využívány ve všech konaných řízeních. Zachovávají si převážně nepsaný charakter, nicméně některé z nich bývají kodifikovány do podoby dalších pravidel a doporučení. Příkladem lze uvést kodifikační činnost *International Bar Association (IBA)* a její *IBA Rules on Taking Evidence in International Commercial Arbitration*¹¹¹, *IBA Rules on Ethics for*

¹⁰⁷ Např. Francie, Nizozemí, Belgie, Německo aj.

¹⁰⁸ Např. Česká republika, Slovenská republika, Anglie, Skotsko, Indie, Japonsko aj.

¹⁰⁹ Rezoluce Generálního shromáždění OSN č. 40/72, *Model Law on International Commercial Arbitration of the UNCITRAL* (1985)

¹¹⁰ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 7

¹¹¹ Dostupné na

http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#takingevidence

*International Arbitrators 1987*¹¹² a *IBA Guidelines on Conflicts of Interests in International Arbitration*¹¹³.

3.6. Výhody a nevýhody rozhodčího řízení

Je samozřejmé, že rozhodčí řízení má své kladné i stinné stránky a záleží na mnoha okolnostech, které z nich převáží. Nicméně je nutno podotknout, že s přihlédnutím k charakteru rozhodčího řízení a jeho využití lze spíše hovořit o kladech, které převažují nad sice existujícími, avšak překonatelnými zápory.

3.6.1. Výhody rozhodčího řízení

Rozhodčí řízení poskytuje stranám dvě zásadní výhody oproti řízení před obecnými soudy. První výhodou je neutralita fóra, druhou je pak vynutitelnost rozhodčího nálezu.

Neutralita fóra je pro strany podstatnou výhodou. Strany sporu jsou většinou rozdílných národností. V případě, že by se strany nerozhodly pro řešení sporu mezi nimi v podobě rozhodčího řízení, byl by dozajista příslušný národní soud jedné, případně druhé strany, čímž by tato strana získala zásadní výhodu co se znalosti procesních pravidel a postupů týče, znalosti prostředí a výhodu jednacímho jazyka v řízení, nemluvě o nutnosti shánění právního zástupce z příslušného státu. Toto vše v případě rozhodčího řízení odpadá, strany se dohodnou na podmínkách řízení, zvolí si jazyk řízení, rozhodce. Mohou být zastupovány právními zástupci s velkými zkušenostmi jak s rozhodčím řízením, tak s oborem, jehož se spor dotýká, bez ohledu na jejich národnost.¹¹⁴

Druhou výhodou mající zásadní vliv na využití rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním styku je *mezinárodní vynutitelnost rozhodčího nálezu*. Díky rozsáhlé mezinárodní úpravě rozhodčího řízení, zejména v oblasti uznání a výkonu rozhodčích nálezů (viz. Newyorská úmluva), je vidina relativně vysoké šance na uznání a následné vykonání rozhodčího nálezu jedním ze základních důvodů volby rozhodčího řízení jako metodu řešení sporu.

¹¹² Dostupné na <http://www.ibanet.org/Document/Default.aspx?DocumentUid=B21F3C32-190E-4FB0-9750-5459AE4E8498>

¹¹³ Dostupné na http://www.ibanet.org/Publications/publications_IBA_guides_and_free_materials.aspx#conflictsofinterest

¹¹⁴ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 32

Vedle těchto hlavních výhod existuje celá řada vedlejších výhod. Za zmínku stojí zejména *flexibilita* ve smyslu přizpůsobení celého řízení přesně na míru potřeb stran. Dále je výhodou *jednoinstančnost řízení* (i když si strany mohou určit odlišně) a z toho vyplývající *kratší doba řízení*. Ta je také podtržena tím, že rozhodce (rozhodčí senát) řeší pouze jeden případ a může se mu plně věnovat, oproti značnému nápadu případů pro soudce státních soudů. Důležitou výhodou je také *soukromý a důvěrný charakter* rozhodčího řízení, který je podtržen zásadou neveřejnosti rozhodčího řízení. Strany teda mají možnost úplného utajení existence sporu. Asi poslední z velkých výhod arbitráže je *odbornost rozhodců*. Strany mají možnost si za rozhodce zvolit osoby mající zkušenosti s průběhem rozhodčího řízení a s řešením sporů, stejně tak jako mohou zvolit osoby mající odborné znalosti právního či mimoprávního charakteru závisle na povaze sporu.

Spornou se jeví otázka finanční výhodnosti rozhodčího řízení, která bývá někdy uváděna jako výhoda. Závisí na mnoha okolnostech, jaká bude nakonec cena rozhodčího řízení. Odlišnosti panují u nákladů řízení ad hoc, kde strany hradí pouze vyvstalé náklady řízení, a nákladů řízení před stálým rozhodčím soudem, které jsou v podobě fixního poplatku dle hodnoty sporu. Při průzkumu mezi subjekty využívajících rozhodčího řízení k řešení sporu vyšlo najevo, že více než polovina respondentů si myslí, že cena není výhodou arbitráže.¹¹⁵

3.6.2. Nevýhody rozhodčího řízení

Z povahy rozhodčího řízení vyplývají taktéž nevýhody. Rozehnalová¹¹⁶ je dělí na nevýhody skutečné (vždy přítomné) a nevýhody potenciální, jejichž efekt lze důslednou znalostí a zkušeností s rozhodčím řízením eliminovat.

Za největší nevýhodu lze asi považovat *rozdíl v arbitrabilitě dle jednotlivých právních úprav*. Spor arbitrabilní podle úpravy v místě řízení nemusí nutně, i přes postupující proces integrace a unifikace právních úprav rozhodčího řízení, splňovat tu samou podmínku v místě uznání nebo nuceného výkonu rozhodčího nálezu, což může způsobit stranám značné potíže.

¹¹⁵ BÜHRING-UHLE, CH. *A Survey on Arbitration and Settlement in International Business Disputes*, in DRAHOZAL, CH. R., NAIMARK, R. W. *Towards the Science of International Arbitration*. 1. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2005, s. 33

¹¹⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 62

Další nevýhody souvisejí se soukromoprávní povahou řízení. Rozhodci *nemají pravomoc vydávat předběžná opatření*. Strany se kvůli jejich vydání musí obrátit na obecný soud. Stejně tak *nemá rozhodce možnost u souvisejících sporů* (například z vícestranné smlouvy nebo jsou-li přítomní subdodavatelé) *spojovat tyto do jednoho řízení*, jak je možno při řízení u obecného soudu. Rozhodci a rozhodčí senáty taktéž *nemají donucovací pravomoci*, tudíž nemohou někoho donutit něco učinit tím, že mu pohrozí trestem za nesplnění příkazu. Pravomoci rozhodců vůči třetím osobám jsou ještě omezenější. Strany se pak musí obracet na soud, aby jim svými donucovacími pravomocemi poskytl pomoc.¹¹⁷

¹¹⁷ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 5

4. Úprava rozhodčího řízení v České republice, exkurz do právní úpravy ve Velké Británii

V minulé kapitole byla obecně nastíněna struktura právní úpravy rozhodčího řízení. Tato kapitola na tento obecný výklad navazuje a popisuje právní úpravu rozhodčího řízení v České republice. Ve své druhé části pak podá náhled do právní úpravy rozhodčího řízení ve Velké Británii, hlavně pak v Anglii, okrajově ve Skotsku.

4.1. Úprava rozhodčího řízení v České republice

4.1.1. Historický exkurz

Rozhodčí řízení, i když ne ve shodné podobě, jako jej známe dnes, je obecně považováno za starší metodu rozhodování sporů než jejich řešení prostřednictvím státních institucí. Česká republika patří mezi země, ve kterých existuje tradice využívání rozhodčího řízení jako metody řešení sporů. Zmínky o využívání rozhodčího řízení na našem území pochází už z doby 12. a 13. století. Doložená existence funkce rozhodce je z doby vlády Karla IV. (1346-1378).¹¹⁸

Moderní rozvoj však nastal až se změnou právních předpisů za osvícenství, konkrétně za vlády Josefa II (1780-1790), kdy byl přijat první Civilní soudní řád. Další rozvoj přišel s Civilním řádem soudním (zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních), který upravoval rozhodčí řízení v § 577 a násl. Tento zákon umožňoval uzavření rozhodčí smlouvy ve věcech, ve kterých jsou strany způsobilé uzavřít smír. Zákon zároveň upravoval jmenování rozhodců i průběh vlastního rozhodčího řízení.¹¹⁹ Na území České (tehdy ještě Československé) republiky platil až do roku 1950.

¹¹⁸ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 19

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů (216/1994 Dz)

Od roku 1951 byl účinný nový občanský soudní řád¹²⁰, který umožňoval řešení sporu před rozhodci, nicméně pouze pokud byla alespoň jednou ze stran československá právnická osoba.¹²¹

V 60. letech 20. stol. bylo rozhodčí řízení na našem území omezeno zákonem č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. K omezení došlo na základě postupující monopolizace zahraničního obchodu a rozhodčí řízení mohlo být užito pouze k řešení sporů tuzemských organizací pro mezinárodní obchod vzniklých z mezinárodního obchodu.¹²²

Se změnou režimu v roce 1989 a přechodem na tržní hospodářství se otevřely podmínky a zároveň vzrostly požadavky na novou úpravu rozhodčího řízení, která by jej opět otevřela širokému spektru subjektů. Nový, dosud účinný, zákon o rozhodčím řízení¹²³ nabyl účinnosti 1. 1. 1995.

4.1.2. Mezinárodní smlouvy, jimiž je Česká republika vázána

Mezinárodní smlouvy tvoří v dnešní době kostru fungování systému mezinárodního rozhodčího řízení ve světě. Česká republika je stranou množství mezinárodních smluv dotýkajících se mezinárodní arbitráže. Jedná se jak o smlouvy vícestranné, tak dvoustranné.

Nejvýznamnější mezinárodní smlouvou v oblasti rozhodčího řízení je Newyorská úmluva z roku 1958. Československá republika k ní přistoupila 3. října 1958. Povinnosti z ní vyplývající přešly na samostatnou Českou republiku jako nástupnický stát 1. ledna 1993.¹²⁴ Zajímavostí je, že Česká republika zde uplatnila výhradu dle článku I. odst. 3 spočívající k aplikovatelnosti Úmluvy pouze na rozhodčí nálezy vydané na území jiného smluvního státu. Pro rozhodčí nálezy

¹²⁰ Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

¹²¹ § 648 odst. 1 zákona č. 142/1950 Sb

¹²² RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 20

¹²³ Zákon č. 214/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o uznávání rozhodčích nálezů, v platném znění

¹²⁴ <http://www.newyorkconvention.org/contracting-states/list-of-contracting-states>

vydané na území nesmluvních států se použije Úmluva na jen na základě a v rozsahu recipročního zacházení.¹²⁵

Mezi další vícestranné smlouvy, jejichž je Česká republika stranou, patří dále Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, která pro tehdejší Československou socialistickou republiku vstoupila v platnost 11. února 1964. Další mezinárodní smlouvou, která je závazná pro Českou republiku, je Washingtonská úmluva o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států z roku 1965. Pro Českou republiku nabyla účinnosti 22. dubna 1993.

Tyto tři hlavní mezinárodní smlouvy týkající se rozhodčího řízení jsou doplněny množstvím bilaterálních smluv s dalšími státy. Jedná se jak o smlouvy o právní pomoci tak o smlouvy (dohody) o vzájemné ochraně a podpoře investic.

Z historického hlediska jsou pak ještě zajímavé tzv. Ženevské protokoly (Ženevský protokol o doložkách o rozsudím a Ženevská úmluva o vykonatelnosti cizích rozhodčích výroků), z roku 1923, resp. 1927, které ČSR ratifikovala roku 1931, které však podpisem a ratifikací Newyorské úmluvy pozbyly mezi jejími stranami účinnosti. Další dnes již neúčinnou a rozhodčího řízení týkající se smlouvou je předpis spojující svou existenci s Radou vzájemné hospodářské pomoci (RVHP). Jedná se o Úmluvu o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické spolupráce v rozhodčím řízení, která byla podepsána roku 1972. Její účinnost pro Českou republiku zanikla k 26. lednu 1996.

4.1.3. Ústavněprávní náhled na rozhodčí řízení

Ústava ČR se o rozhodčím řízení jako možném způsobu řešení sporů nezmiňuje. Nicméně v Listině základních práv a svobod čl. 36 odst. 1 počítá s domáháním se práva ve stanovených případech tzv. „jiným orgánem“¹²⁶. Dlouhou dobu bylo nejasné, zda se za tento „jiný orgán“ dá považovat rozhodce (rozhodčí senát) v rozhodčím řízení, či zda pojem pokrývá pouze státní orgány odlišné od soudů. Ústavní soud ČR se ve své rozhodovací praxi držel názoru vycházejícího ze smluvní teorie, že rozhodce právo nenalézá, ale pouze autoritativně narovnává nebo tvoří závazkový vztah mezi stranami a pravomoc rozhodců pak vyjádřil jako pocházející

¹²⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 84

¹²⁶ Článek 36 Listiny základních práv a svobod: (1) Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.

od stran a jako důsledek vlastní moci určovat si svůj osud. Zároveň s tím byl vysloven názor, že se tím strany vzdávají práva na projednání věci před nestranným a nezávislým soudem ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS.¹²⁷ Z toho se dá vyvodit, že Ústavní soud nenahlížel na rozhodování rozhodčích senátů jako na rozhodování „jiných orgánů“ ve smyslu čl. 36 odst. 1 LZPS.

Tento náhled se jeví autorovi práce jako nešťastný, neboť rozhodčí řízení na území České republiky probíhá na základě zákonné úpravy rozhodčího řízení. Zákon o rozhodčím řízení upravuje otázky, kdy se strany mohou domáhat svých práv v rozhodčím řízení (otázka arbitrability sporu). K tomu je nutné připočíst soudní dozor, který si soudy nad průběhem rozhodčího řízení ponechávají, ať už ve formě asistence s některými fázemi rozhodčího řízení (např. asistence při jmenování rozhodce dle § 9, provádění některých procesních úkonů dle § 20 odst. 2) či následného přezkumu rozhodčího nálezu (§ 31 an zákona o rozhodčím řízení). Zákon tedy opravňuje strany dohodnout si řešení svého sporu mimo soustavu státních soudů v rozhodčím řízení, poskytuje základní právní úpravu pro průběh řízení a dává stranám právo požadovat na soudech, aby jim poskytly asistenci v některých otázkách rozhodčího řízení, a opravňuje soudy k následné kontrole zákonnosti takto vydaných rozhodčích nálezů. Tato zákonná úprava a soudní dozor je v očích autora chápán jako projev zajištění spravedlivého procesu dle čl. 36 odst. 1 LZPS¹²⁸ a řízení před rozhodci se ve svém výsledku blíží k řízení před obecnými soudy.

Nelze se taktéž s totožnit s tezí Ústavního soudu, že rozhodce právo nenalézá, ale pouze autoritativně narovnává či dotváří závazkový vztah mezi stranami. Měl-li by být rozhodčí nález svou povahou blízký narovnání, tak jak je rozuměn § 585 Občanského zákoníku¹²⁹, nebyl by rozdíl mezi výsledkem rozhodčího řízení a řízení mediačního.¹³⁰ Tomuto pohledu také nenasvědčuje konstrukce ustanovení zákona o rozhodčím řízení, který požaduje po rozhodcích, aby působili na strany, aby se dohodly na smírném vyřešení sporu (§ 24). Dále zákonným požadavkem na písemnou formu a odůvodnění (§ 25 odst. 1 a 2) se dává najevo, že rozhodčí nález je svou povahou blízký rozhodnutí obecného soudu. Zákon o rozhodčím řízení pak

¹²⁷ usnesení sp. zn. IV. ÚS 174/02

¹²⁸ Jak konstatuje i sám Ústavní soud v usnesení sp. zn. II. ÚS 3059/08 a opakuje v nálezu sp. zn. I. ÚS 3227/07

¹²⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění

¹³⁰ LISSE, L. K právní povaze rozhodčího řízení. *Právní rozhledy*, 2011, č. 15, s. 551

výslovně uvádí, že rozhodce se při rozhodování řídí platným právem nebo, je-li k tomu stranami oprávněn, zásadami spravedlnosti (§ 25 odst. 3). Rozhodce tedy na základě zmocnění stran (rozhodčí smlouva) a za přípustnosti takového zmocnění zákonem (vzdání se státu výhradní pravomoci rozhodovat spory) na základě platného práva hodnotí závazkový vztah, který je předmětem rozhodování, a nalézá subjektivní práva a povinnosti stran tohoto vztahu a jejich existenci autoritativně deklaruje.

Náhled českého Ústavního soudu na rozhodčí řízení se však změnil v roce 2011, kdy byl publikován nález sp. zn. I. ÚS 3227/07, ve kterém se Ústavní soud vyjádřil k otázce poučovací povinnosti rozhodce. V nálezu Ústavní soud mimo jiné judikoval, „že rozhodčí řízení je druhem civilního procesu. Základní rozdíl oproti civilnímu procesu odehrávajícímu se v soudním řízení (tj. v civilním řízení soudním) spočívá ve vymezení toho, kdo plní funkci řídicího a rozhodujícího orgánu. Zatímco v civilním soudním procesu je jím soud, v rozhodčím řízení rozhodce či stálý rozhodčí soud. Pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout spor se zakládá na shodné vůli sporných stran projevené v rozhodčí smlouvě.“¹³¹ Tímto postavil Ústavní soud rozhodčí řízení na roveň řízení soudního, čímž se vyzemil vůči své vlastní předchozí rozhodovací praxi.

Ve stejném nálezu se Ústavní soud vyjádřil i k rozhodcům a nalézání práva, kdy taktéž přehodnotil svůj dřívější názor a konstatoval, že přesunutí pravomoci na rozhodce neznamena zbavení se právní ochrany, pouze přenesení pravomoci nalézat právo na jiný rozhodující orgán, z čehož také vyplývá postavení rozhodčího řízení jako alternativního řešení sporů.¹³²

Tento nález znamená změnu v náhledu Ústavního soudu na povahu řízení z čistě smluvně teoretického pohledu na pohled smíšený, ne-li čistě jurisdikční. Zároveň podřazuje rozhodčí řízení pod čl. 36 odst. 1 LZPS jako rozhodování onoho „jiného orgánu“. Otevírají se tak dveře pro nové doktrinní diskuze na toto téma a zároveň bude zajímavé sledovat, jak se s novým postojem Ústavního soudu vypořádají

¹³¹ nález sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod 19

¹³² *Tamtéž*

obecné soudy při přezkumu rozhodčích nálezů a i samotní rozhodci při své rozhodovací činnosti.¹³³

4.1.4. Zákon o rozhodčím řízení

Česká republika se řadí ke státům, ve kterých je rozhodčí řízení upraveno jednotně, ať už se jedná o řízení vnitrostátní nebo řízení s mezinárodním prvkem. Úprava rozhodčího řízení se nalézá v zákoně č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který je účinný od 1. ledna 1995. Zákon nahradil do té doby účinný zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů. Hlavním důvodem pro změnu a tudíž největším přínosem nového zákona je zpřístupnění rozhodčího řízení fyzickým osobám¹³⁴ a i tehdy, kdy není ve sporu přítomen žádný mezinárodní prvek a spor se netýká obchodního či hospodářského styku.

Současný zákon o rozhodčím řízení pak vychází z úpravy obsažené ve Vzorovém zákoně UNCITRAL, částečně ze svého předchůdce a inspiraci nalézá i v Evropské úmluvě o mezinárodní arbitráži. Oproti Vzorovému zákonu UNCITRAL je úprava v českém zákoně o rozhodčím řízení flexibilnější a umožňující modifikaci vedení sporu stranami.

Růžička¹³⁵ udává šest hlavních odlišností českého zákona o rozhodčím řízení a Vzorového zákona UNCITRAL. Na prvním místě je, jak již bylo v práci zmiňováno, aplikovatelnost tuzemského zákona i na spory vnitrostátní. Dále není v zákoně o rozhodčím řízení upraven případ podání žaloby k obecnému soudu, přestože mezi smluvními stranami existuje uzavřená rozhodčí smlouva. Toto je v českém právním řádu upraveno v občanském soudním řádu¹³⁶. Třetím rozdílem je, že český zákon neumožňuje rozhodcům nařizovat předběžná opatření. Ne zvolí-li strany jinak, platí zásada ústnosti rozhodčího řízení. Předposlední rozdíl je v tom, že ne zvolí-li si strany

¹³³ Srov. LISSE, L. *Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu*. Epravo [on-line]. Publikováno dne 20. října 2011, č. ev. 77917. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>

¹³⁴ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., s. 20

¹³⁵ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., s. 21

¹³⁶ § 106 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

rozhodné právo ve sporu, bude tak určeno dle české kolizní normy. Posledním rozdílem je, že zákon o rozhodčím řízení nepřipouští možnost výkladu rozhodčího nálezu rozhodci.

Zákon o rozhodčím řízení je členěn na devět částí. První část obsahuje obecná ustanovení a náležitosti rozhodčí smlouvy. Druhá část zákona se poskytuje úpravu rozhodců, jejich určení, jmenování a vyloučení, a stálých rozhodčích soudů. Třetí část upravuje samotný průběh rozhodčího řízení včetně náležitostí rozhodčího nálezu. Čtvrtá část zákona obsahuje úpravu soudního přezkumu rozhodčích nálezů a zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí. Pátá část zákona upravuje seznam rozhodců vedený ministerstvem. Obsahem šesté části jsou normy řešící poměr k cizině. V sedmé části se pak nachází úprava věcné a místní příslušnosti soudu. V osmé, předposlední části, pak najdeme změny v občanském soudním řádu na základě zákona o rozhodčím řízení. Poslední část pak obsahuje normy přechodné a závěrečné.

Jednou z nejzásadnějších otázek, na které musí právní řády států vzhledem k rozhodčímu řízení dát odpověď, je problematika arbitrability sporu. Jde o otázky, pro něž zákony umožňují platně uzavřít rozhodčí smlouvu a přenechat řešení sporů rozhodci. Otázku arbitrability řeší český zákon o rozhodčím řízení v § 2. Platnou rozhodčí smlouvu (rozhodčí doložku, smlouvu o rozhodci) mohou strany uzavřít pro majetkové spory mezi nimi, k jejichž projednání by jinak byly příslušné obecné soudy. Toto je dále omezeno a zákon vylučuje arbitrabilitu sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů. Pro způsobilost sporu k řešení před rozhodci je dále zákonem dán požadavek, aby bylo možno v takovém sporu uzavřít smír dle § 99 občanského soudního řádu.

Z výše zmíněného tedy vyplývá, že strany mohou uzavřít rozhodčí smlouvu pouze v případech, kdy je k řešení sporu věcně příslušný obecný soud a ne jiná státní orgán. Zároveň musí být spor majetkové povahy. Co je majetková povaha sporu, zákon nedefinuje, nicméně dle právní teorie jsou majetkovými spory „*všechny spory, jejichž předmětem je majetek, nebo jejichž předmět lze vyjádřit v majetkových hodnotách, tzn. zejména v penězích.*“¹³⁷ Předmětem tedy mohou být všechny spory,

¹³⁷ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 33

jejichž hodnota je vyjádřitelná v penězích, ať se týkají věcí hmotných, nehmotných, či jiných majetkových vztahů¹³⁸.

K řešení sporů musí být příslušný obecný soud k řízení dle občanského soudního řádu. Tato příslušnost je upravena v § 2 a § 7 odst. 1 občanského soudního řádu, který říká, že soudy jsou příslušné řešit spory a jiné právní věci, které vyplývají z občanskoprávních, pracovněprávních, rodinných a obchodních vztahů.

Důležitým omezením je pak požadavek na možnost ve věci uzavřít smír. § 99 občanského soudního řádu povoluje uzavření smíru ve věcech, jejichž povaha to připouští. Bělohávek¹³⁹ poznamenává, že tato možnost schází zejména u sporů, ve kterých může obecný soud zahájit řízení dle moci úřední na základě § 81 odst. 1 občanského soudního řádu. Jedná se tedy o spory jednostranné, případně ty, kde strany nedisponují předmětem řízení.

Arbitrabilita sporů tak podle českého práva *neexistuje* pro spory týkající se např. osobního stavu, řízení ve věcech obchodního rejstříku, otázek právní způsobilosti, sporů v insolvenčním řízení či sporů dědických. Dále se jedná o spory, jejichž povaha použití rozhodčího řízení vylučuje (např. o spory dle zákona o rodině). Taktéž, jak již bylo zmíněno, jsou nearbitrovatelné spory, v nichž soud zahajuje řízení na základě moci úřední.

Zajímavostí pak je možnost vypořádání společného jmění manželů v rozhodčím řízení, jelikož se bezpochyby jedná o spor majetkový a dle platné právní úpravy o něm lze uzavřít smír.¹⁴⁰ Stejně tak platí pro zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví. Další z otázek, která se může jevit sporná, je arbitrabilita sporů týkajících se nemovitostí. Některé právní úpravy tuto možnost výslovně zakazují¹⁴¹,

¹³⁸ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze publikované ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek jako R 37/1997

¹³⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 123

¹⁴⁰ Srov. RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. 2.* vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 34; DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře. 3.* vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, s. 220

¹⁴¹ § 1 odst. 3 písm. a) zákona č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovském konání, v platném znění

některé o ní nehovoří. Ve světle české právní úpravy se však lze ztotožnit s názorem, že spory týkající se *tuzemských* nemovitostí lze řešit v rozhodčím řízení.¹⁴²

Relativně široké vymezení arbitrability v českém právu pak může být i na škodu, jak se ukazuje v případě spotřebitelských sporů, a to zejména ze sporů ze spotřebitelských úvěrů. Nicméně tato problematika je mimo rámec tématu práce a proto práce zůstane pouze u této krátké zmínky.

Důležitým pro konání rozhodčího řízení podle českého práva je i odkaz na přiměřené použití občanského soudního řádu¹⁴³ v § 30. Tato vazba je logická, neboť zákon o rozhodčím řízení si neklade za cíl přinést úplnou kodifikovanou úpravu rozhodčího řízení. Nejedná se totiž o nic jiného než řízení alternativní k řízení dle občanského soudního řádu, jak ostatně vyplývá i z judikatury Ústavního soudu¹⁴⁴. Neznamena to však, že by rozhodci postupovali primárně dle pravidel občanského soudního řádu jako by se jednalo o soudce obecných soudů. Rozhodčí řízení se v zásadě odehrává podle pravidel, jež si strany určí (např. postup dle § 19 odst. 1 nebo § 19 odst. 4), případně odkazem na řád některého ze stálých rozhodčích soudů (§ 13 odst. 2). Ba dokonce formulace „přiměřeně“ dává rozhodcům takřka neomezenou volní diskreci v aplikaci občanského soudního řádu na rozhodčí řízení. Ti jej pak mohou aplikovat stejně jako soud, mohou jej aplikovat obdobně, mohou jej užít pouze zčásti či jej nepoužijí vůbec. Vztah zákona o rozhodčím řízení a občanského soudního řádu pak nemůže být vztahem obecného a zvláštního právního předpisu, ale je nutné jej chápat jako analogii s důrazem na některá specifika rozhodčího řízení.¹⁴⁵

Jak tedy uvádí Lisse¹⁴⁶, „při výkladu slova „přiměřeně“ je tedy třeba mít podle právní nauky i judikatury na zřeteli, že cílem pravidel rozhodčího řízení je poskytnutí co nejširší autonomie stranám rozhodčího řízení, jak v řízení postupovat, a nikoliv

¹⁴² Srov. BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 128 an; RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 80 an; DOBIÁŠ, P., DOBIÁŠ, P. *Arbitrabilita sporů týkajících nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. Právník*. 2005, č. 8, s. 925 an

¹⁴³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

¹⁴⁴ Viz. sp. zn. I. ÚS 3227/07, bod 19

¹⁴⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1042

¹⁴⁶ LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a. s., 2012, s. 552

„kogentní diktát“ procesních norem občanského soudního řádu. Jedinou limitou této procesní autonomní vůle je zabezpečení rovnosti stran, jak tento normativní požadavek zakládá ust. § 18 zákona o rozhodčím řízení, tj. zajištění takových pravidel rozhodčího řízení, která nebudou žádnou ze stran rozhodčího sporu zvyhodňovat ani nezvyhodňovat vůči straně druhé a zajistí „fair“ proces.“

Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů se však použije pro mezinárodní obchodní arbitráž pouze tehdy, když mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána (v tomto případě nejčastěji Newyorská úmluva), nestanoví něco jiného.¹⁴⁷

Zajímavostí pak je, že některé aspekty upravované zákonem o rozhodčím řízení budou s účinností nového zákona o mezinárodním právu soukromém¹⁴⁸, která nastává 1. 1. 2014, upraveny právě tímto zákonem. Jde o otázky posuzování platnosti zahraniční rozhodčí smlouvy, způsobilosti cizince být rozhodcem či uznání a výkonu zahraničních rozhodčích nálezů.

4.1.5. Stálé rozhodčí soudy

Zákon o rozhodčím řízení upravuje též postavení stálých rozhodčích soudů zřizovaných na území České republiky, a to v § 13. Dle zákona o rozhodčím řízení mohou být stálé rozhodčí soudy zřízeny pouze jiným zákonem nebo jen tehdy, připouští-li výslovně jejich zřízení jiný zákon¹⁴⁹. V souvislosti s tím je nutné zmínit i § 7 odst. 1 a odkaz na nově přidaný odst. 4 v § 13, který de facto legalizuje dříve jen judikaturou dovolenou¹⁵⁰, později zakázanou¹⁵¹, existenci tzv. „appointing authorities“, tedy soukromých subjektů rozdílných od stálých rozhodčích soudů poskytujících seznamy rozhodců a vydávajících procesní pravidla, jejichž činnost není v rozporu se zákonem „pokud tato centra poskytují podporu jednotlivým rozhodcům, kteří jsou zmocněni stranami k rozhodování sporu.“¹⁵²

¹⁴⁷ KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol. *Právo mezinárodního obchodu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 348

¹⁴⁸ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

¹⁴⁹ § 13 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

¹⁵⁰ Např. usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn.: 32 Cdo 2282/2008, nebo usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn.: 23 Cdo 5129/2007

¹⁵¹ Rozsudek Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 (R 45/2010) a navazující sjednocující Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. května 2011

¹⁵² důvodová zpráva: 19/2012 Dz., odst. 1.4.

V souhrnu pak zákon předpokládá v České republice, jak poznamenává Lisse¹⁵³, působení tří modifikací rozhodcovské činnosti. Jedná se o 1) činnost rozhodců ad hoc nezapsaných na seznamu žádné instituce, 2) osoby ve smyslu § 7 odst. 1 působící jako jmenovací autority (v návaznosti na § 19 odst. 4)) a 3) stálé rozhodčí soudy jako instituce dle § 13 zákona o rozhodčím řízení. Nutno poznamenat, že do třetí skupiny patří i stálé rozhodčí soudy zahraniční rozhodující na území České republiky.

Poslední novela zákona o rozhodčím řízení tedy potvrdila výsadní monopolní postavení jediného všeobecného stálého rozhodčího soudu v České republice, kterým je Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, nicméně, dle názoru některých odborníků, de facto postavila legitimitu arbitrážních center fungujících jako jmenovací autorita na roveň stálých rozhodčích soudů ve smyslu dostatečnosti odkazu na řád takového subjektu při volbě metodiky jmenování rozhodce v rozhodčí smlouvě.¹⁵⁴

Jediným všeobecným rozhodčím soudem tak stále zůstává pouze Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky. Dále v České republice existují další specializované rozhodčí soudy vzniklé na základě výslovného zmocnění jiným předpisem. Jedná se o Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a. s. a Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno.

4.2. Exkurz do právní úpravy ve Velké Británii

Hovoříme-li o právní úpravě ve Velké Británii, musíme mít na paměti její specifikum. Nejenomže se jedná o anglosaskou právní kulturu, Velká Británie je navíc tvořena třemi jurisdikcemi. Jedna je tvořená historickými zeměmi Anglií a Walesem, druhá Skotskem a třetí Severním Irskem. Každá z těchto jurisdikcí má vlastní právní řád a soustavu soudů. Ve Velké Británii jsou v současné době účinné dva zákony týkající se mezinárodního rozhodčího řízení. Prvním z nich je *The Arbitration Act 1996* účinný na území Anglie a Walesu a používaný taktéž v Severním Irsku. Skotsko má svůj vlastní zákon – *The Arbitration (Scotland) Act 2010*.

¹⁵³ LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, a. s., 2012, s. 297 an

¹⁵⁴ *tamtéž*, s. 302

4.2.1. Anglie, Wales a Severní Irsko

The Arbitration Act 1996 se začátkem své účinnosti ke dni 31. ledna 1997 nahradil předchozí, velmi přísnou a rigidní úpravu rozhodčího řízení v Anglii, která byla reprezentovaná trojicí zároveň účinných zákonů *The Arbitration Acts 1950, 1975 a 1979* doplněných množstvím závazné judikatury. Z tohoto uspořádání pak vyplývaly hlavní nedostatky předešlé zákonné úpravy, mezi které je nutno počítat pomalost a nákladnost řízení dle této úpravy (někdy se rozhodčímu řízení v Anglii přezdívalo „soudní řízení bez paruk“), úprava byla složitá a nepřístupná pro laiky a zahraniční subjekty a soudy měly tendence vstupovat do průběhu rozhodčího řízení.¹⁵⁵

Tento nový zákon volně vychází ze Vzorového zákona UNCITRAL. Nicméně v porovnání se svým vzorem je jeho aplikace širší. Podobně jako český zákon o rozhodčím řízení a o uznání rozhodčích nálezů je anglický *Arbitration Act 1996* aplikovatelný jak na rozhodčí řízení mezinárodní, tak řízení vnitrostátní. Hlavními zásadami, na nichž je zákon postaven, jsou autonomie stran, zvýšení pravomocí rozhodců a tudíž zvýšená autonomie řízení a omezení soudních zásahů, avšak se zachováním soudní pomoci v řízení.¹⁵⁶ Tyto zásady pak vyjadřuje sám zákon ve svém prvním článku.

Zákon je tvořen sto deseti články ve čtyřech částech. První část obsahuje základní právní úpravu celého řízení, od ustavování tribunálu, vedení řízení apod. Rozhodcům jsou na základě této části dány široké pravomoci, co se vedení procesu týče. První část taktéž obsahuje normy upravující pravomoci soudu vzhledem k průběhu řízení. Jedná se zejména o autoritativní potvrzení a vymáhání příkazů rozhodců. Jde zejména o předvolání a předvedení svědka, zajištění důkazů, dále uložení předběžného opatření aj. tyto pravomoci jsou upraveny v člancích 42 - 45.¹⁵⁷ Dále jsou anglické soudy nositelem dozorčích pravomocí vzhledem k osobám rozhodců¹⁵⁸ či rozhodčímu nálezu¹⁵⁹.

¹⁵⁵ PENDELL, G., BRIDGE, D. Arbitration in England and Wales. *CMS Guide to Arbitration*. Díl 1. s 299 [online] dostupné na: <http://bit.ly/Xsy8Ry>

¹⁵⁶ *tamtéž*

¹⁵⁷ BLANKE, G. Supporting role: arbitration and the court. *The In-house Lawyer*: 2006, č. 9, s. 50 an

¹⁵⁸ Arbitration Act 1996, článek 24

¹⁵⁹ Arbitration Act 1996, články 66 - 71

Druhá část zákona pak obsahuje ustanovení pro některé zvláštní druhy řízení. Najdeme zde specifickou úpravu vnitrostátního řízení, arbitráže ve spotřebitelských věcech, rozhodčím řízením v případě drobných pohledávek, jmenování soudců do role rozhodců a statutární arbitráže. Zvláštností pak jsou články 85 a 87 upravující tuzemské rozhodčí smlouvy a jejich modifikace oproti části první zákona. Tyto články však nikdy nevstoupily v platnost, tudíž tuzemské i mezinárodní řízení se v Anglii, Walesu a Severním Irsku řídí shodnými pravidly.¹⁶⁰

Třetí část zákona upravuje uznání a výkon cizích rozhodčích nálezů, kdežto čtvrtá část pak upravuje přechodná ustanovení. Zajímavostí je článek 106, který upravuje případ, že by se stranou rozhodčí smlouvy stala Královna nebo Vévoda z Cornwallu.

Co se arbitrability týče, anglický zákon o rozhodčím řízení mlčí. Rozhodci posuzují svou působnost podle obsahu smlouvy. Strany mají v zásadě pravomoc rozhodnout, jakým způsobem bude jejich spor rozhodnut. Hranicí této svobodné vůle je pak veřejný zájem.¹⁶¹ Otázky veřejného zájmu spadají do pravomoci obecných soudů. Dále nejsou arbitrovatelné situace, kdy by rozhodčí řízení mohlo porušit právo jedné ze stran vyplývající ze zákona. Nejdůležitější podmínkou pro platnost rozhodčí doložky pak tedy je pak souhlasný projev vůle obou stran předložit spor k řešení rozhodcům. Toto pravidlo bylo potvrzeno v případě *Walkinshaw v Diniz*¹⁶². Na základě stejného argumentu pak bylo odmítnuto uznání a výkon rozhodčího nálezu vydaného renomovaným Rozhodčím soudem při Mezinárodní obchodní komoře v Paříži v rozhodnutí Nejvyššího soudu (*The Supreme Court*) *Dallah Real Estate and Tourism Holding Company v The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan*¹⁶³.

4.2.2. Skotsko

Úprava rozhodčího řízení ve Skotsku je obstarána skotským zákonem o rozhodčím řízení (*The Arbitration (Scotland) Act 2010*), který je účinný od 7. června 2010. Tento zákon nahradil úpravu rozhodčího řízení, která byla tvořena množstvím

¹⁶⁰ KOUDELOVÁ, M. *Rozhodčí řízení, srovnání právní úpravy ČR a VB*. Olomouc, 2012. Dostupné z: <http://theses.cz/id/xjxdb0/DP-Koudelova.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. s. 31

¹⁶¹ Arbitration Act 1996, článek 1, písm. b)

¹⁶² *Walkinshaw and others v Diniz* [2002] All ER (D) 19 (Feb)

¹⁶³ *Dallah Real Estate and Tourism Holding Company v The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan* [2010] UKSC 46

předpisů a precedentů, z nichž některé se datovaly až do roku 1695.¹⁶⁴ V roce 1990 byl do skotského právního řádu vtělen Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení, nicméně požadovaný efekt to nepřineslo.

Zákon vychází ze dvou hlavních zdrojů. Prvním je Vzorový zákon UNCITRAL, druhým vzorem je pak anglický zákon o rozhodčím řízení z roku 1996. Čerpání z těchto dvou hlavních vzorů se může zdát pragmatickou a velmi dobrou volbou. Inspirace Vzorovým zákonem zaručuje, že právní předpis bude splňovat mezinárodní kritéria pro takovýto předpis, zatímco inspirace a podobnost zákonu anglickému pak dávala možnost využít, či se inspirovat, existující rozhodovací praxí anglických soudů vztahující se k rozhodčímu řízení dle anglického zákona o rozhodčím řízení.¹⁶⁵

Zákon je členěn na 37 článků a dvou příloh. Použije se v případě všech arbitráží konajících se na území Skotska. Základními zásadami, na kterých je zákon postaven, jsou spravedlnost, autonomie vůle stran a omezené zasahování soudů do řízení.¹⁶⁶ Jednou z příloh jsou Skotská pravidla pro rozhodčí řízení (*Scottish Arbitration Rules*), na které lze jednoduše odkázat v rozhodčí doložce jako na právo rozhodné pro průběh řízení.

Velkým rozdílem oproti anglickému zákonu i Vzorovému zákonu UNCITRAL je absence požadavku písemné formy na rozhodčí smlouvu. Z toho vyplývá i aplikace zákona i na ústní dohody.

V otázkách arbitrability sporů se zákon omezuje pouze na konstatování, že žádné z jeho ustanovení netvoří spory, jež z povahy věci nejsou arbitrovatelné, arbitrovatelnými¹⁶⁷. Z účelu zákona určeného jako úprava řešení sporů spadajících do smluvní oblasti skotského *common law* lze však určit okruh vztahů, kterých se dotýká. Teorie hovoří, že rozhodčí řízení není použitelné v trestněprávních záležitostech, ve sporech při likvidaci společností, v otázkách statusových,

¹⁶⁴ FRASER, A. Scotland the modern: A new age for arbitration. In: *CDR* [online]. 2011 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.cdr-news.com/categories/arbitration-and-adr/scotland-the-modern-a-new-age-for-arbitration>

¹⁶⁵ *tamtéž*

¹⁶⁶ The Arbitration (Scotland) Act 2010, článek 1

¹⁶⁷ The Arbitration (Scotland) Act 2010, článek 30

v otázkách veřejného zájmu, při zakládání vlastnických práv a o věcech podléhajících určení dle zvláštních předpisů.¹⁶⁸

Stejně jako anglický zákon o rozhodčím řízení i skotský zavazuje panovníka a jeho rodinu. Úprava situace, kdy je jednou ze stran řízení královna, je obsažena v článku 34.

¹⁶⁸ WILSON, R., ALLAN, V. Arbitration in Scotland. *CMS Guide to Arbitration*. Díl 1. S. 694 [online] dostupné na: <http://bit.ly/X34MOI>

5. Rozhodčí smlouva

Rozhodčí smlouva je spolu se zákonným předpokladem možnosti konání rozhodčího řízení základní podmínkou pro konání arbitráže.

5.1. Pojem

Rozhodčí smlouva je ujednání stran, v němž prohlašují, že spor vzniklý ze závazku mezi nimi bude řešen před rozhodci. Jinými slovy se jedná o smlouvu derogující jurisdikci obecných soudů a zakládající pravomoc rozhodce projednat spor. Tato dohoda stran dává rozhodcům pravomoc rozhodnout spor, určuje rozsah této pravomoci. Dá se tak říci, že uzavřením rozhodčí smlouvy si strany vytvářejí vlastní soukromý justiční systém.¹⁶⁹

Definici rozhodčí smlouvy lze nalézt například v čl. II. odst. 1 Newyorské úmluvy, který praví, že „každý smluvní stát uzná písemnou dohodu, podle níž se strany zavazují podrobit rozhodčímu řízení všechny nebo některé spory, které mezi nimi vznikly nebo mohou vzniknout z určitého právního vztahu či mimosmluvního, týkajícího se věci, jež může být vyřízena v rozhodčím řízení.“ Obdobně je rozhodčí řízení definováno i ve Vzorovém zákoně UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži, konkrétně v článku 7 odst. 1.

Úplně jiný přístup pak, jak poukazuje Raban¹⁷⁰, zvolil český zákonodárce. Český zákon o rozhodčím řízení místo obecné definice rozhodčího řízení, jak je použita např. v Newyorské úmluvě nebo ve Vzorovém zákoně UNCITRAL, využívá odkaz na okruh sporů a na subjekty, které mají rozhodčí řízení provádět. Toto nepřímé definování rozhodčí smlouvy je obsaženo v § 2 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

Jednou ze zásadních otázek, které musí být zodpovězeny, je pak otázka povahy rozhodčí smlouvy. Konkrétně je-li rozhodčí smlouva svou povahou smlouvou procesněprávní, nebo jedná-li se o smlouvu hmotněprávní. Otázka je to důležitá zejména pro mezinárodní rozhodčí řízení a jeho vazbu na právní řád fóra.

¹⁶⁹ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 17

¹⁷⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 49

5.1.1. Typy rozhodčí smlouvy

Teorie rozlišuje tři základní typy rozhodčí smlouvy. Jedná se o smlouvu o rozhodci, rozhodčí doložku a neomezený kompromis. Někdy se také přidává tzv. asymetrická rozhodčí doložka¹⁷¹.

Prvním typem je tzv. *smlouva o rozhodci* (submission agreement). Jedná se o smlouvu, kterou se strany zavazují předložit již vzniklý spor k řešení rozhodci/rozhodcům. Problematickým se v tomto případě může jevit, že na rozdíl od situace, kdy strany sjednávají rozhodčí doložku pro případně vzniknuvší spory, u smlouvy o rozhodci už spor existuje, a tudíž pravděpodobně existuje nějaká podoba „nepřátelství“ mezi stranami a hledání konsenzu může být obtížné i díky rozdílnému zájmu stran (stěžovatel bude pravděpodobně hledat co nejrychlejší vyřešení sporu, kdežto odpůrci bude spíše vyhovovat delší projednávání). Na druhou stranu právní zástupci stran vědí, jakému sporu čelí a mohou podle toho navrhnout efektivní řešení.¹⁷²

Druhou variantou je *rozhodčí doložka* (arbitration clause). Největším rozdílem od předchozího typu je, že je uzavíraná pro spor, který teprve vznikne (pokud vznikne). Častokrát se jedná o ujednání, které je součástí jiné smlouvy. Této smlouvě se pak říká smlouva hlavní. Rozhodčí doložka se může týkat všech sporů vzniklých ze smlouvy, případně jen sporů dílčích a je jen na stranách, jak jí zformulují. Zajímavostí je, že může být obsažena jen ve smlouvě rámcové, ale vztahovat se i na smlouvy dílčí, které tuto rámcovou smlouvu naplňují.¹⁷³

Svou povahou zvláštním, z rozhodčí doložky vycházejícím, typem rozhodčího ujednání je *neomezený kompromis*. Jedná se o ujednání mezi stranami, které spolu mají dlouhodobé obchodní styky a uzavírají velké množství smluv, ve kterém si strany dohodnou, že veškeré spory vzniklé ze závazků mezi nimi budou řešeny v rozhodčím řízení. Týká se tedy předem neurčitého množství sporů z předem neurčeného množství smluv uzavřených stranami.

¹⁷¹ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 43

¹⁷² BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 121

¹⁷³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 102

Rozhodčí doložka a neomezený kompromis pak mohou být uzavřeny ve dvou formách. Mohou být součástí smlouvy hlavní, jako jedno z jejich ustanovení, případně mohou být uzavřeny jako samostatný smluvní dokument. Zejména v případě neomezeného kompromisu jeho charakter a účel předpokládají spíše uzavření v podobě samostatné smlouvy a ne doložky ve smlouvě hlavní.

5.1.2. Povaha rozhodčí smlouvy

Stejně jako existují různé teoretické názhledy na povahu celého rozhodčího řízení, existují i rozdílné názhledy na povahu rozhodčí smlouvy. Každá z doktrín akcentuje jiný z existujících názhledů. Existují dva hlavní názhledy na tuto problematiku, a to že rozhodčí smlouva má povahu hmotněprávní (materiálněprávní) nebo je procesněprávního charakteru. Jak už bývá zvykem, existuje i smíšený pohled na věc, který se snaží o minimalizování nedostatků každé teorie.

Základem obou teorií je přikládání rozdílného významu dvěma základním prvkům institutu rozhodčí smlouvy. Těmito prvky jsou vůle stran řešit spor existující nebo v budoucnu vzniklý pomocí rozhodců a přesun pravomoci od obecných soudů k rozhodcům jako důsledek prvního.

Akcentování vůle stran jako hlavního prvku rozhodčí smlouvy je charakteristické pro *hmotněprávní pojetí*. Ta se ve svém moderním pojetí vrací k původní doktríně existence rozhodčí smlouvy jako narovnání *sui generis*. Zároveň je úprava smlouvy ponechána právu hmotnému, nikoliv procesnímu. Na rozhodčí smlouvy se pak aplikují stejná pravidla jako na každou jinou smlouvu.¹⁷⁴ Nevýhodou tohoto pojetí pak je při neexistenci jednotné mezinárodní úpravy vypořádání se s mezinárodním prvkem v rozhodčí smlouvě v případě mezinárodní arbitráže. Jde zejména o hodnocení takto uzavřené smlouvy z pohledu dotčených právních řádů a vypořádání se s kolizní problematikou.¹⁷⁵

Oproti tomu *procesní pojetí* rozhodčí smlouvy považuje za hlavní prvek rozhodčí smlouvy přesun pravomoci k rozhodnutí sporu. Tato teorie a její argumentace vychází z účinků platně uzavřené rozhodčí smlouvy, kterými jsou přesun pravomoci

¹⁷⁴ Srov. ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 105, RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 51

¹⁷⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 105

rozhodnout ve sporu od obecných soudů k rozhodcům. To spolu s povahou rozhodčího řízení a rozhodčího nálezu zakládá náhled na rozhodčí smlouvu jako na institut práva procesního. Smlouva dle tohoto pojetí pouze vytváří prostředí a mechanismus, jak bude spor řešen.¹⁷⁶ Z procesněprávního charakteru pak vyplývá, že právem, dle kterého se bude smlouva hodnotit, je právo fóra. Otázkou však zůstává, dle kterých konkrétních právních norem se bude smlouva řídit. Jak poznamenává Raban¹⁷⁷, právo nezná procesněprávní smlouvy už jen z povahy veřejného práva samotného a tudíž rozhodčí smlouva podléhá jako každá jiná smlouva normám práva hmotného.

Každá z uvedených teorií má své nedostatky. S tímto se snaží vypořádat náhled na rozhodčí smlouvu jako institut kombinovaný. Jedná se o smlouvu uzavřenou stranami dle norem práva hmotného, která má však v uvedených případech zákonem dovolený a předpokládaný procesněprávní důsledek spočívající v přenosu pravomoci rozhodovat ve sporu.

5.1.3. Postavení rozhodčí smlouvy ve vztahu k smlouvě hlavní

Jednou z otázek, na které je nutné odpovědět, je vzájemný vztah smlouvy hlavní a rozhodčí smlouvy či doložky. Z logiky věci může jít o dvě možnosti, kterými jsou postavení rozhodčí smlouvy jako smlouvy závislé na smlouvě hlavní nebo nezávislé postavení obou smluv. Zodpovězení této otázky má zásadní vliv na další posuzování jednotlivých aspektů rozhodčího řízení, zejména otázky rozdílného hmotného práva pro rozhodčí smlouvu a související rozhodčí doložku, otázky případné neplatnosti smlouvy hlavní a efektu tohoto na smlouvu vedlejší a naopak.¹⁷⁸

V současné době je na rozhodčí smlouvu nahlíženo jako na samostatnou smlouvu, která je nezávislá na smlouvě hlavní. Toto se nazývá doktrína autonomie, případně pak doktrína separace. Neznamená to však, že rozhodčí smlouva a smlouva hlavní musely nutně být oddělené a musely by podléhat samostatné kontraktaci.¹⁷⁹

¹⁷⁶ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 106

¹⁷⁷ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 53

¹⁷⁸ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 313

¹⁷⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 109

Nicméně autonomie rozhodčí smlouvy je založena mimo jiné na faktu, že obě smlouvy mají rozdílný účel.

Z doktríny autonomie vyplývá, že smlouva hlavní a rozhodčí smlouva jsou dvě samostatné smlouvy. Neplatnost smlouvy hlavní např. pro nedostatek formy automaticky nezakládá neplatnost smlouvy rozhodčí. Její neplatnost se musí posuzovat samostatně. Obdobně pak neplatnost rozhodčí smlouvy neovlivní platnost smlouvy hlavní.

V českém právním řádu je nezávislost rozhodčí smlouvy na smlouvě hlavní vyjádřena jednak v zákoně o rozhodčím řízení, kde § 2 odst. 4 stanovuje, že se rozhodčí smlouva vztahuje jak na práva z právních vztahů přímo vznikající, tak i na otázku právní platnosti těchto právních vztahů, jakož i na práva s těmito vztahy související. Přímou formulaci pak obsahuje § 267 odst. 3 obchodního zákoníku¹⁸⁰, který stanovuje, že jsou-li součástí smlouvy dohody o metodě řešení sporu, případná neplatnost smlouvy hlavní neznamená neplatnost smlouvy těchto dohod, nebyl-li zaván důvod i jejich neplatnosti. A naopak neplatnost dohody o volbě práva či řešení sporu není důvodem neplatnosti smlouvy hlavní.

Stejně tak je zásada autonomie vtělena do mnoha mezinárodních úprav a je obsažena ve velkém množství zahraničních úprav. Jen pro ilustraci o ní hovoří Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži v čl. V odst. 3, Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži v čl. 16, je obsažena v anglickém Arbitration Act 1996, ve skotském Arbitration (Scotland) Act 2010, ve slovenském zákoně o rozhodčím řízení v § 5 odst. 2, 3. V některých státech je pak doktrína dovozena nebo potvrzena judikaturou. Jde zejména o Anglii¹⁸¹ nebo USA¹⁸².

S doktrínou autonomie (separace) pak úzce souvisí doktrína pravomocí, v zahraniční literatuře nazývána jako doktrína „competence-competence“. Tato doktrína spočívá v pravomoci rozhodců rozhodnout o své pravomoci a to i v případě, kdy je zpochybňována platnost rozhodčí smlouvy.¹⁸³

¹⁸⁰ Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění

¹⁸¹ Westacre Inv. Inc. v. Jugoinport-SDPR Holdings Co. Ltd [1998] 4 All E.R. 570 (Q.B.), nověji pak Fiona Trust & Holding Corp v. Yuri Privalov [2007] UKHL 40

¹⁸² Prima Paint Co v. Flood Conclin Manufacturing Corp, 388 US 395 (1967)

¹⁸³ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 403

5.2. Právní režim

Rozhodčí řízení je tvořeno množinou právních vztahů, které vyžadují úpravu právními řády. V případě vnitrostátní arbitráže nevzniká téměř žádný problém, neboť veškeré otázky rozhodčí smlouvy upravuje právo jednoho státu. Problematická situace však může nastat v případě mezinárodní arbitráže, kdy si strany mohou zvolit, že jednotlivé aspekty řízení budou upraveny rozdílnými právními řády.

5.2.1. Právní řády se vztahem k rozhodčímu řízení

Jelikož mohou být jednotlivé aspekty rozhodčího řízení upraveny rozdílnými právními řády, případně budou v budoucnu hodnoceny různými právními řády (zejména jde o situace, kdy se rozhodčí smlouva řídí jiným právem než smlouva hlavní nebo jsou-li jednotlivé části rozhodčí smlouvy upraveny jiným právem, případně je-li nutno vzít v potaz právo státu, na jehož území dochází k výkonu rozhodčího nálezu), je na místě alespoň krátce shrnout, o které právní řády jde.

Prvním právním řádem, jehož normy se aplikují na rozhodčí řízení je tzv. *lex arbitri*. Jedná se o právo státu, na kteréhožto území se rozhodčí řízení koná nebo se má konat. Na základě srovnání různých právních úprav si pak strany mohou jednoduše vybrat, na území kterého státu chtějí rozhodčí řízení konat. Taková volba pak může být učiněna přímo odkazem na místo konání arbitráže, případně nepřímo odkazem na stálý rozhodčí soud.¹⁸⁴

Dalším právním řádem, dle něhož bude rozhodčí smlouva hodnocena, je *právní řád státu, na jehož území by mělo dojít k nucenému výkonu rozhodčího nálezu*. I tento stát je, byť přes možnost proměnlivosti, předvídatelný (sídlo či místo podnikání strany) a strany tak mohou uzpůsobit rozhodčí smlouvu mezi nimi tak, aby nevznikaly problémy v případě, že by došlo na výkon nálezu.

Třetím možností, byť se v tomto případě nejedná o právní řád přímo ovlivňující samotnou rozhodčí smlouvu, je *lex causae*, tedy právní řád dle kterého je upravena smlouva hlavní.

Poslední možností je pak *právní řád, kterým se řídí rozhodčí smlouva*. Rozhodčí smlouva je totiž na základě doktríny autonomie samostatnou smlouvou a tudíž jako

¹⁸⁴ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 109

taková může i ona obsahovat volbu práva a podřídit se určitému právnímu řádu. Nicméně v tomto případě je nutno podotknouti, že volní pravomoc stran je zpravidla limitována vyjmutím otázky přípustnosti z možnosti volby práva.¹⁸⁵

5.2.2. Skupiny právních vztahů

Podle Rabana¹⁸⁶ pak vznikají v případě uzavření rozhodčí smlouvy čtyři základní skupiny právních vztahů, s nimiž se musí strany a výše uvedené právní řády vypořádat.

Jako první je právo *materiálního vztahu*, tedy právo upravující vztah, který je předmětem sporu a na jehož základě je vydán rozhodčí nález.

Druhou skupinou je úprava samotné *rozhodčí smlouvy*, podle které se posuzují zákonné náležitosti pro platné uzavření takovéto smlouvy.

Třetí skupinou právních vztahů jsou *vztahy v průběhu rozhodčího řízení*. Ty jsou upraveny procesním právem založeným rozhodčí smlouvou, ať jeho originálním formulováním, odkazem na jednací řády stálých rozhodčích soudů nebo obecným právem procesním pro rozhodčí řízení v případě absence takovéto formulace.

Poslední, čtvrtou, skupinou právních vztahů, jež musí být upraveny, jsou *vztahy mezi rozhodci (stálými rozhodčími soudy) a stranami*.

5.2.3. Arbitrabilita

Základní podmínkou pro uzavření platné rozhodčí smlouvy a pro následné konání rozhodčího řízení je přípustnost řešení sporů v arbitráži. Touto podmínkou je tzv. arbitrabilita. Státy na celém světě ve svých právních řádech (ať už ve formě zákonů nebo soudních precedentů) označují spory z okruhů právních vztahů, které nejsou způsobilé být řešeny formou rozhodčího řízení. V případě uzavření rozhodčí smlouvy a vydání nálezu v nearbitrovatelném sporu pak vznikají důvody pro zrušení takovéhoho nálezu. Případně je-li nález vydán v zahraničí, jsou dány důvody pro neuznání nálezu a odmítnutí jeho výkonu.

¹⁸⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 115

¹⁸⁶ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 54

Státy upravují arbitrabilitu, „jelikož arbitráž je soukromým řízením s veřejnými následky (zejména uznání a výkon rozhodčího nálezu) a z toho důvodu jsou některé spory přikázány k řešení pouze obecným soudům, jejichž řízení je zcela ve veřejných rukou.“¹⁸⁷ Státy určují okruhy arbitrovatelných, resp. nearbitrovatelných vztahů na základě svých politických, ekonomických a společenských poměrů. Tudiž arbitrovatelné spory se budou lišit v USA od těch v arabských zemích, stejně tak bude rozdílný náhled v České republice od toho na Slovensku.

Mezi nejčastější nearbitrovatelné spory se považují ty v oblasti trestního práva, ve věcech statusových a rodinných. Dále pak jde o spory při insolvenčním řízení, spory z trustů a z patentních řízení, spory, kde je vyžadována ochrana slabší strany (pracovníprávní spory, spotřebitelské spory).¹⁸⁸ Některé státy pak považují za nearbitrovatelné i spory týkající se nemovitostí¹⁸⁹.

5.2.4. Forma

Velká většina mezinárodních smluv týkajících se rozhodčí řízení i právních řádů zakládá požadavek na písemnou formu rozhodčí smlouvy¹⁹⁰. Tento požadavek je zcela zřejmý vzhledem k účinkům platně sjednané rozhodčí smlouvy, mezi které patří derogace jurisdikce obecných soudů a její přesun na soukromé rozhodce (rozhodčí senáty). Písemná forma pak zaručí, že existence takto zásadní dohody bude jednoduše doložitelná.

Požadavek písemné formy tak lze nalézt v Newyorské úmluvě¹⁹¹, ve Vzorovém zákoně UNCITRAL¹⁹² stejně jako dalších mezinárodních dokumentech. Český zákon o rozhodčím řízení vyžaduje písemnou formu rozhodčí smlouvy v § 3 odst. 1 pod sankcí neplatnosti smlouvy uzavřené jinou formou.

V průběhu let a s postupujícím technologickým pokrokem se rozšířil počet dostupných metod komunikace a původně existující poštovní a telegrafickou komunikaci doplnily další v podobě faxu nebo emailu, případně dokonce systémy

¹⁸⁷ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 125, překlad vlastní

¹⁸⁸ ZWETTLEROVÁ, I., BERDYCH, M. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*. 2008, č. 24, s. 891

¹⁸⁹ Např. Slovensko, viz. kapitola 4.1.4.

¹⁹⁰ Výjimkou je Skotsko, jehož právní řád v otázkách formy rozhodčí smlouvy mlčí, viz. kapitola 4.2.2.

¹⁹¹ Článek II, odst. 2 Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva)

¹⁹² Článek 7, odst. 2 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži

přímé online komunikace. Otázkou tak je, zda může být platně uzavřena rozhodčí smlouva za použití těchto metod. Vzorový zákon UNCITRAL i český zákon o rozhodčím řízení považují formu za zachovanou, byla-li dohoda učiněna pomocí telegrafu, dálnopisu nebo elektronických prostředků, jež umožňují zachycení obsahu a určení osob, které smlouvu sjednaly.

Při revizi vzorového zákona v roce 2006 byl zároveň formulován čl. 7 v tzv. Option 1, který říká, že forma je zachována, je-li obsah dohody nahrán nebo uložen a to i v případě, že byl učiněn ústně, konkludentně či jiným způsobem, a stejně tak je forma zachována při použití jakéhokoliv způsobu elektronické komunikace, pokud je tato informace uchována a existuje možnost jí prokázat.¹⁹³

Český právní řád nejde v pohledu na zachování formy tak daleko, nicméně na základě interpretace ustanovení § 3 zákona o rozhodčím řízení nelze mít pochyb o platnosti rozhodčí doložky sjednané emailovou komunikací, jde-li určit, že se jedná o formulaci rozhodčí smlouvy a lze určit osoby, které jí sjednaly a tyto osoby byly k tomu oprávněné.¹⁹⁴

Forma je zachována i v případě, že je uzavřena písemná smlouva, která odkazuje na podmínky, kterými se bude řídit a jejichž součástí je rozhodčí doložka. Souhlas se smlouvou hlavní pak znamená i souhlas s rozhodčí doložkou.¹⁹⁵

5.3. Obsahové náležitosti

Obsahové záležitosti rozhodčí smlouvy nejsou upraveny ani mezinárodními smlouvami a většinou ani legislativou jednotlivých států. Rozhodčí smlouva tak může být platně sjednána na dvou řádcích stejně jako na deseti stranách. Strany by však měly vzít v potaz fakt, že čím jasnější a preciznější ujednání vytvoří, tím jednodušší pak bude samotné řízení a veškeré jeho aspekty. Naopak nejasná či příliš vágní smlouva pak může být problematická vzhledem k nečitelnosti postupování při řízení.

¹⁹³ Článek 7 odst. 3, Option 1, Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži

¹⁹⁴ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 45

¹⁹⁵ § 3 odst. 2 zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o uznání a výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění; Článek 7 odst. 3, Option 1, Vzorový zákon UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži

Rozdílná situace je v případě, kdy se strany rozhodnou pro ad hoc řízení, a situace, kdy strany zvolí k řešení svého sporu stálý rozhodčí soud. Rozhodčí soudy totiž uveřejňují vzorové rozhodčí doložky, které jsou jasné a nevyvstávají z nich žádné pochybnosti. V případě ad hoc řízení však takový vzor neexistuje a strany by měly věnovat formulaci rozhodčí doložky značnou péči.

Doporučuje se tedy v rozhodčí doložce uvést několik základních elementů, které zabrání případným nejasnostem. Pro ilustraci bude uvedeno několik nejdůležitějších otázek, se kterými by se měla rozhodčí smlouva vypořádat.

Základní náležitostí, která je součástí každé rozhodčí smlouvy, je vyjádření vůle řešit spor v rozhodčím řízení. Takové vyjádření musí být jasné, aby nevyvstaly pochybnosti, jakým způsobem má být způsob řešení a zda strany opravdu měly úmysl podřídit svůj spor rozhodcům.

Další důležitou otázkou je počet rozhodců. Ten by měl být lichý a většinou se jedná o jednoho, případně tři rozhodce. S otázkou rozhodců pak úzce souvisí metoda jejich jmenování. Zde nastává chvíle, kdy se stranám může jevit výhodné využít existence některého ze stálých rozhodčích soudů vedoucích seznamy rozhodců a majících řády s pravidly jmenování. V případě rozhodnutí pro ad hoc řízení a nevyužití Pravidel UNCITRAL by pak strany měly ve smlouvě určit, jakým konkrétním postupem a kdo bude jmenován rozhodcem (rozhodci).

Rozhodnutí o řízení ad hoc a institucionálním řízení je velmi důležité a strany by měly zohlednit množství faktorů. Jak však poznamenávají někteří teoretici, mnoho těchto faktorů nevyvstane dřív než se vznikem sporu, kdy je shoda mezi stranami již velmi obtížná.¹⁹⁶

Jednou z nejdůležitějších otázek je pak místo arbitráže. Strany by tuto otázku neměly v žádném případě podcenit, neboť konání řízení na území státu znamená aplikaci jeho právního řádu na řízení. Právní úprava rozhodčího řízení v jednotlivých státech je, spolu se vzdáleností a dostupností pro strany, jedním z faktorů hodných zvážení.

¹⁹⁶ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 125

Stejně tak by strany měly určit právo rozhodné pro úpravu rozhodčí smlouvy, pokud se liší od práva upravujícího smlouvu hlavní.

V neposlední řadě by měla rozhodčí smlouva obsahovat volbu jazyka jednání. Zvykem bývá, že jazykem jednání, není-li určeno, je jazyk, kterým je sepsána smlouva mezi stranami.¹⁹⁷ Nicméně strany si mohou sjednat jako jednacím jazyk i jazyk jiný.

5.4. Zánik rozhodčí smlouvy

Stejně jako v případě kterékoliv jiné smlouvy i rozhodčí smlouva může zaniknout, ať už na základě vůle stran, či na základě jiných právních skutečností. Zajímavým pak může být i pohled na zánik rozhodčí smlouvy v souvislosti se smlouvou hlavní, aneb jak zánik jedné ovlivňuje tu druhou.

Otázku související se vztahem ke smlouvě hlavní lze odpovědět jednoduše na základě teorie autonomie. Existence rozhodčí smlouvy není ovlivněna existencí smlouvy hlavní a tudíž případný zánik smlouvy hlavní neznamena zánik rozhodčí smlouvy. Jedinou situací, kde by bylo tvrdit opak je, když smlouva hlavní zanikne svým splněním a přitom nedojde k žádnému porušení smluvních práv a povinností stran a nedojde ke sporu. Nicméně je těžké určit přesný okamžik, kdy k takovému zániku dojde.¹⁹⁸

V případech, kdy se důvody zániku týkají pouze rozhodčí smlouvy, pak lze identifikovat několik situací, ve kterých rozhodčí smlouva pozbývá svou platnost. První možností zániku rozhodčí smlouvy je její zrušení dohodou stran. Takováto dohoda však musí zachovat formu a tudíž, v případě písemně uzavřené rozhodčí smlouvy, musí i dohoda o jejím zrušení být písemná. Dále pozbývá rozhodčí smlouva platnosti uplynutím doby, na kterou byla uzavřena, nicméně tato situace je spíše teoretická, neboť takto uzavřená rozhodčí smlouva způsobuje množství problémů a není příliš využívána.¹⁹⁹ Dále zaniká rozhodčí smlouva v případě ad hoc řízení v případě, že udává konkrétní osobu rozhodce, která však odmítne úlohu

¹⁹⁷ BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 125

¹⁹⁸ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 158

¹⁹⁹ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 47

přijmout, pozbude způsobilosti nebo zemře. Tímto způsobem rozhodčí smlouva zanikne, neobsahuje-li alternativní osobu rozhodce nebo metodu jeho jmenování. Rozhodčí smlouva zaniká i rozhodnutím obecného soudu a to v několika případech. Prvním je zánik na základě pravomocného rozhodnutí soudu, kterým se vyslovuje neplatnost rozhodčí doložky. Zaniká také tehdy, byl-li spor předložen obecnému soudu a žalovaná strana nepodala námitku existence rozhodčí smlouvy a z ní vyplývajícího nedostatku pravomoci obecného soudu. Zánik rozhodčí smlouvy je možný i v případě, kdy je ve všech věcech, na které se vztahuje, vydán rozhodčí nález nebo v nich byl uzavřen smír.²⁰⁰

Nicméně je nutné podotknout, že výše zmíněný výčet je ilustrativní a vesměs založený na české právní úpravě a jiné státy mohou na otázku nahlížet jinak a zánik rozhodčí smlouvy spojovat s užší nebo také širší množinou právních úkonů a skutečností.

²⁰⁰ RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: 2005, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. s. 47

6. Rozhodčí nález

Podstatou rozhodčího řízení a jedním z hlavních důvodů jeho využívání v praxi je vydání závazného rozhodčího nálezu ve věci, která je předmětem sporu. Vydání nálezu je tedy cílem celého rozhodčího řízení.

6.1. Charakteristika

Rozhodčí nález je rozhodnutí rozhodce (rozhodců) ve věci, kterým se ukončuje rozhodčí řízení. Ne každé rozhodnutí však je rozhodčím nálezem. Stejně tak se v řízení vyskytují jiné formy rozhodnutí, většinou nazývané usnesení. Jde zejména o autoritativní řešení procesních otázek v průběhu řízení.

Mezinárodní právní dokumenty neobsahují stejně jako český zákon o rozhodčím řízení definici rozhodčího nálezu. Např. český zákon pouze formuluje účinky a vymezuje formální náležitosti, které musí rozhodčí nález splňovat, aby mohl být považován za platně vydaný²⁰¹. Greenberg spolu se svými kolegy pak poznamenává, že některé státy (uvádí příklad Malajsie, Nového Zélandu, Filipín a Singapuru) ve svém právním řádu definují rozhodčí nález jako „*rozhodnutí rozhodčího tribunálu ve věci včetně všech přechodných, konverzačních či částečných nálezů*.“²⁰²

Dá se tedy shrnout, že rozhodčí nález je konečné rozhodnutí vydané rozhodci ve věci, kterým se deklaruje právní vztahy mezi stranami sporu vzniklého ze závazkového vztahu mezi nimi, který je vydán na základě zmocnění stran ve formě vyžadované zákonem a který má účinky, jež právní řády takovému rozhodnutí přisuzují.

6.2. Náležitosti rozhodčího nálezu

Jelikož neexistuje obecná legální definice rozhodčího nálezu, určují právní řády jednotlivých států náležitosti, jež musí rozhodnutí splňovat, aby mohlo být označováno jako rozhodčí nález.

²⁰¹ § 25 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

²⁰² GREENBERG, S., KEE, CH., ROMESH WEERAMANTRY, J. *International Commercial Arbitration: An Asia-Pacific perspective*. 1. Vydání. New York: 2011, Cambridge University Press, s. 394

6.2.1. Forma

Je obecně uznávaným pravidlem, že rozhodčí nález musí být vyhotoven písemně. Český právní řád tento požadavek vyslovuje v § 25 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. Stejný požadavek pak nalezneme ve Vzorovém zákoně UNCITRAL v čl. 31 odst. 1, ve slovenském zákoně o rozhodčím řízení v § 34 odst. 1, i v úpravě na území Velké Británie. Nic nebrání tomu, aby byl rozhodčí nález vyneseno ústně, jak poznamenává Rozehnalová²⁰³, i se tak děje, nicméně i při takovém ústním vynesení musí být následně nález sepsán písemně. Rozhodčí nález by pak měl být označen jako rozhodčí nález, měl by obsahovat identifikaci stran a specifikaci rozhodců, případně stálého rozhodčího soudu. Rozhodčí nález dále musí obsahovat místo a datum vydání. S písemnou formou souvisí také požadavek, aby byl rozhodčí nález podepsán alespoň nadpoloviční většinou rozhodců (více další subkapitola)

6.2.2. Konsensus rozhodců, podpisy

V rozhodčím řízení může rozhodovat jeden rozhodce, stejně jako rozhodců více, nejčastěji pak rozhodci tři. V případě jiného počtu se pak musí dodržet požadavek na lichý počet rozhodců.

V případě senátního rozhodování musí být provedeno hlasování ve věci a rozhodnutí musí být schváleno nadpoloviční většinou rozhodců. Rozhodci poté, co strany přednesou svá podání k případu, ukončí slyšení a začnou se zaobírat samotným rozhodnutím. V případě jednoho rozhodce se tento nesmí s nikým radit a s nikým případ prodiskutovat. Rozhodnutí je čistě na základě jeho pohledu na věc. V případě rozhodčích senátů spolu rozhodci diskutují o faktech případu, svých poznámkách a pohledech na věc. Klíčovým prvkem rozhodovací činnosti pak je, že úvahy rozhodců zůstávají utajeny a nejsou sdělovány stranám sporu.²⁰⁴

Diskuze mezi rozhodci vykrystalizují zpravidla do jedné či více možností řešení sporu. Rozhodci pak hlasují o jednotlivých možnostech řešení. Aby bylo dosaženo řešení, musí být některý návrh schválen jednohlasně či nadpoloviční většinou

²⁰³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 271

²⁰⁴ GREENBERG, S., KEE, CH., ROMESH WEERAMANTRY, J. *International Commercial Arbitration: An Asia-Pacific perspective*. 1. Vydání. New York: 2011, Cambridge University Press, s. 380

rozhodců. Na rozdíl od soudního řízení, kde se musí pořizovat protokol z hlasování, se mohou rozhodci rozhodnout, zda takový protokol vyhotoví.²⁰⁵

Předpisy pak požadují, aby bylo písemné vyhotovení rozhodčího nálezu podepsáno nadpoloviční většinou rozhodců. Takováto formulace umožňuje odmítnutí podepsání rozhodci, který nesouhlasí s vysloveným právním názorem a odůvodněním rozhodčího nálezu. Zároveň pak zabezpečuje, aby případná nepřítomnost rozhodce, ať už z důvodu nemoci, jiného důvodu, nebo dokonce smrti, neznamenal zbytečné prostoje ve vydání platného nálezu v, dá se říci, rozhodnuté věci.²⁰⁶

I v případě rozhodčího řízení se může vyskytovat tzv. separátní názor, kdy rozhodce, který byl se svým názorem přehlasován, vyjadřuje tento svůj názor v samostatné části nálezu následující odůvodnění rozhodnutí ve věci. Nicméně, jak podotýká Rubino-Sammartano²⁰⁷, k použití nesouhlasných názorů dochází spíše ve státech s právními řády vycházejícími z *common law*, které akcentují osobní názory soudců, než ve státech kontinentální právní kultury.

6.2.3. Odůvodnění

Další z náležitostí rozhodčího nálezu je odůvodnění. Dnes lze nutnost písemného zdůvodnění brát jako univerzální princip prostupující právní řády jednotlivých států stejně jako mezinárodní dokumenty týkající se rozhodčího řízení.²⁰⁸ Podle českého práva²⁰⁹, stejně jako dle Vzorového zákona UNCITRAL²¹⁰, však nemusí být rozhodčí nález odůvodněn, pokud se strany dohodly, že odůvodnění není třeba.

Vzhledem v přiměřené aplikaci norem občanského práva procesního na průběh rozhodčího řízení v České republice se náležitosti odůvodnění rozsudků dají přiměřeně použít i na odůvodnění rozhodčího nálezu s tím rozdílem, že oproti rozsudku soudu je důležité, aby se rozhodci v odůvodnění nálezu vypořádali

²⁰⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 916

²⁰⁶ *Tamtéž*, s. 917

²⁰⁷ RUBINO-SAMMARTANO, M. *International Arbitration, Law and Practice*. 2. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2001, s. 766 an

²⁰⁸ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2451

²⁰⁹ § 25 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

²¹⁰ Čl. 31 odst. 2 Vzorového zákona UNCITRAL o mezinárodní obchodní arbitráži

s otázkami příslušnosti. Tato část může být klíčová v případě řízení o zrušení či uznání nálezu.

Bělohlávek shrnuje, že „*odůvodnění rozhodčího nálezu by však vždy mělo jasně prezentovat vztah mezi skutkovými zjištěními a závěry, k nimž rozhodčí senát dospěl, stejně jako je tento požadavek kladen na rozhodnutí soudů a jak je možné takový požadavek považovat za součást spravedlivého procesu, jehož součástí je i samotné rozhodnutí.*“²¹¹

6.3. Druhy rozhodčích nálezů

V praxi je možno se setkat s více druhy rozhodčích nálezů. Nejčastěji se v této souvislosti hovoří o nálezu konečném, celkovém, částečném a mezitimním. Zvláště se pak řadí nález obsahující smír.

Konečný nález je nález, který je definován jako nález, kterým je rozhodnuto konečně o všech nárocích, které strany před rozhodčím tribunálem uplatňují. Vydáním konečného rozhodčího nálezu pak zaniká pravomoc rozhodců k rozhodování ve sporu. Nicméně je nutno poznamenat, že ve vztahu k části sporu, jehož se týká, může být i částečný nález nálezem konečným. Proto se často ještě specifikuje tzv. *konečný a celkový nález* obsahující rozhodnutí o všech nárocích, jež byly předmětem řízení.

Částečný nález je pak nález, jak už název vypovídá, kterým se rozhoduje pouze v části nároku či o některém z nároků, je-li jich ve sporu více.

Posledním z hlavních druhů rozhodčích nálezů pak je *nález mezitimní*. Tento druh se nesmí zaměňovat s nálezem částečným. Podstatou mezitimního nálezu je, že je jím rozhodnuto v některých otázkách a pouze přechodně. Patří sem zejména situace, kdy tribunál např. zakazuje jedné ze stran disponovat předmětem sporu. Otázkou ale zůstává, zda takovéto mezitimní rozhodnutí může být rozhodčím nálezem, který je vynutitelný na základě Newyorské úmluvy. Teorie nemá na tuto problematiku jednotný náhled a stejně tak neexistuje společná praxe obecných soudů v případě uznávání těchto mezitimních nálezů. Autor práce však souhlasí s názorem,

²¹¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 925

který vyslovuje Born²¹², že takovéto rozhodčí nálezy by měly být uznávány a vykonávány a to zejména kvůli zachování efektivity řešení sporů v rozhodčím řízení. Nebylo-li tomu tak, strany by se odmítaly takovými rozhodnutí tribunálu řídit a tím by mohly vzniknout škody, kterým mají právě mezitimní nálezy předejít.

Stejně jako při řízení před soudem se strany kdykoliv během řízení mohou dohodnout, že svůj spor vyřeší smírem. Toho mohou strany dosáhnout buď mimo řízení, kdy žalobce po uzavření smíru a z něj pramenící dohody stran vezme zpět žalobu v rozsahu uzavřeného smíru a rozhodce usnesením zastaví řízení jako následek zpětvzetí žaloby, nebo během řízení. V případě uzavření smíru během řízení pak bude dohoda stran vtělena rozhodci do výrokové části rozhodčího nálezu. Otázkou pak zůstává, zda rozhodci mohou odmítnout vtělení dohody o smíru do rozhodčího nálezu, nicméně autor se domnívá, že rozhodci by neměli mít pravomoc zpochybňovat vůli stran, pokud není očividné, že dohody bylo dosaženo způsobem, který by vzbuzoval pochybnosti.

6.4. Právní moc rozhodčího nálezu, účinky rozhodčího nálezu

Právní moc rozhodčího nálezu, který je konečný, nastává dnem, kdy byl doručen stranám. Jakmile je nález doručen, musí být opatřen doložkou o právní moci. Takovýto rozhodčí nález má pak účinky pravomocného soudního rozhodnutí a je soudně vykonatelný. Určitou výjimku pak představuje nález, který strany po předchozí dohodě předložily k přezkumu dalším rozhodcům. V tom případě nastává právní moc marným uplynutím lhůty²¹³ pro podání žádosti o přezkoumání.²¹⁴

S právní mocí rozhodčího nálezu jsou spojeny jeho účinky. Vydáním rozhodčího nálezu se tento stává konečným a pro strany závazným. Toto je největší rozdíl oproti metodám ADR, které jsou zmiňované ve druhé kapitole. Rozhodčí nález netvoří doporučení ani rady pro strany. Je pro ně právně závazný.

Obecně lze říci, že účinky rozhodčího nálezu jsou shodné s účinky pravomocného rozsudku obecného soudu. Nicméně konkrétní účinky v každém státu

²¹² BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2023

²¹³ Dle § 27 zák. č. 216/1994 Sb., činí tato lhůta 30 dní, nedohodly-li si strany jinak

²¹⁴ KOCINA, J. *Rozhodčí nález jako exekuční titul* in KOCINA, J., POLÁČEK, B., a kol. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 101

závisí na právní úpravě rozhodčího řízení v jeho právním řádu. Rozehnalová²¹⁵ uvádí dvě skupiny států lišících se v pohledu na účinky pravomocného rozhodčího nálezu.

V první skupině, do které patří i Česká republika, má rozhodčí nález tytéž účinky jako rozsudek obecného soudu. Nález tedy tvoří mezi stranami překážku rei iudicatae a hlavně je přímo vykonatelný. Je tedy bez dalšího exekucním titulem. Rozhodci pak vydáním nálezu (až na výjimky v podobě interpretace nálezu, případně opravy chyb v psaní a počtech) pozbývají pravomoci ve věci rozhodovat.

V druhé skupině států, ve které lze nalézt třeba Spolkovou republiku Německo, pak rozhodčí nález sice má účinky rozsudku obecného soudu, nicméně pro jeho vykonání je potřeba exequator. Tohoto soudního potvrzení vykonatelnosti rozhodčího nálezu pak je potřeba bez ohledu, zda jde o nález vydaný v rozhodčím řízení vnitrostátním či mezinárodním.

²¹⁵ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, s. 275 an

7. Uznání a výkon rozhodčích nálezů

Jedním z hlavních důvodů, proč strany vkládají do smluv mezi sebou rozhodčí doložky a derogují tak pravomoc obecných soudů v případném sporu z nich, je vysoká pravděpodobnost uznání a následného výkonu rozhodčího nálezu. V případě, že se strana nepodřídí vydanému rozhodčímu nálezu, existuje velmi vysoká pravděpodobnost uznání a z něj vyplývajícího výkonu rozhodnutí. Je to tak proto, že velké množství států se připojilo k mezinárodním smlouvám upravujícím uznání a výkon rozhodčích nálezů, které poskytují pouze velice úzce vymezené důvody, pro něž může být rozhodčí nález neuznán a nevykonán.

Hlavní měrou k jednoduchosti výkonu rozhodčích nálezů přispívá Newyorská úmluva, ke které se dosud připojilo 148 států.²¹⁶ Díky rozšířenosti této mezinárodní smlouvy se tato kapitola bude zabývat uznáním a výkonem rozhodčích nálezů právě z pohledu této úmluvy.

7.1. Hlavní principy ovládající uznání a výkon rozhodčích nálezů

Základem pro uznání a výkon rozhodčího nálezu je článek III. Newyorské úmluvy, který požaduje, aby každý smluvní stát uznal nález a povolil jeho výkon v souladu s právními předpisy platnými na jeho území a za podmínek stanovených úmluvou. Zároveň nesmí být pro předmětné nálezy stanoveny tíživější podmínky, než jsou stanoveny pro uznání a výkon domácích rozhodčích nálezů.

Margaret Moses²¹⁷ upozorňuje, že je třeba rozlišovat mezi uznáním a výkonem – dvěma pojmy často používanými dohromady, nicméně každý s odlišným významem. Při uznání obecný soud potvrdí existenci a z ní vyplývající platnost a závaznost rozhodčího nálezu. Takto uznaný nález pak může být stranou použit v jiném řízení vycházejícím ze stejných okolností jako důkaz na svou podporu, případně obranu proti tvrzení protistrany.

Oproti tomu výkon rozhodnutí znamená, že strana může na základě rozhodčího nálezu využít veškeré zákonné prostředky pro získání plnění, k němuž je na základě nálezu oprávněna. V některých státech je pro výkon rozhodčího nálezu potřebné jeho

²¹⁶ <http://www.newyorkconvention.org/contracting-states/list-of-contracting-states>

²¹⁷ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 203 an

předchozí uznání (exequator), v jiných pak je v případě výkonu nález uznán a priori.²¹⁸

7.2. Předpoklady pro uznání rozhodčího nálezu

Základním předpokladem pro úspěšné uznání rozhodčího nálezu je prokázání existence nálezu a rozhodčí smlouvy, na jejímž základě byl vydán. Tento požadavek je vysloven v článku IV. Newyorské úmluvy.

Na jeho základě musí strana, která žádá uznání nebo výkon rozhodčího nálezu předložit žádost o uznání rozhodčího nálezu a k ní přiložit originál nálezu nebo jeho ověřenou kopii spolu s originálem nebo ověřenou kopií rozhodčí smlouvy.²¹⁹ Navíc, není-li obé vyhotoveno v úředním jazyce státu, ve kterém se žádá o uznání nálezu, je povinností žadatele přiložit úřední překlad obou zmiňovaných dokumentů.²²⁰

Ze znění úmluvy pak je jasně patrné, že státy nejsou oprávněny uzákoňovat žádné další požadavky na dokázání existence rozhodčí smlouvy a rozhodčího nálezu než ty, které jmenuje přímo samotná úmluva.

Jak navíc dodává Born²²¹, článek IV. Newyorské úmluvy by neměl být vykládán jako požadující po stranách prokázání existence platné rozhodčí smlouvy. Místo toho by měl být spíše interpretován jako požadující předložení dokumentu s obsahem rozhodčí smlouvy, jehož rozsah a platnost budou zkoumány, zda nezavdávají k neuznání na základě důvodů uvedených v čl. V. Newyorské úmluvy.

7.3. Důvody k odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu

Z předchozí kapitoly vyplývá, že znění článku IV. Newyorské úmluvy je silně nakloněno uznávání rozhodčích nálezů. To je pak ještě umocněno skutečností, že důvody pro odepření uznání a výkonu rozhodčích nálezů jsou velmi úzké. Newyorská úmluva poskytuje v článku V. taxativní výčet důvodů, pro které může stát odepřít uznání nebo výkon rozhodčího nálezu. Těchto důvodů je sedm a úmluva

²¹⁸ Viz. kapitola 6.4.

²¹⁹ Čl. IV. odst. 1 Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²⁰ Čl. IV. odst. 2 Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²¹ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2705 an

je dále rozděluje na důvody²²², které musí namítnout strana, proti níž je nález uplatňován a důvody²²³, které nemusí být podepřené žádostí strany z nálezů povinné.

7.3.1. Nezpůsobilost stran, neplatnost dohody²²⁴

Prvním z důvodů pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezů je nezpůsobilost stran nebo neplatnost rozhodčí smlouvy podle práva, jemuž strany tuto dohodu podrobily, nebo pokud nebyla volba práva učiněna, podle práva státu, kde byl nález vydán.

Tento důvod dopadá zejména na situace, kdy byla rozhodčí smlouva za právnickou osobu podepsána někým, kdo k tomu neměl oprávnění. Stejně tak jde o situace, kdy strana nemohla uvedenou dohodu platně podepsat pro nedostatek způsobilosti k právním úkonům.

Platnost rozhodčí smlouvy pak je posuzována podle práva, jemuž strany tuto smlouvu podrobily, případně podle práva státu, na jehož území byl nález vydán, nebyla-li učiněna volba práva. Jde zejména o formální požadavky na uzavření platné rozhodčí smlouvy, jakým jsou vyjádření vůle předložit řešení sporu rozhodcům a dodržení zákonem požadované formy úkonů.

Zejména otázka formy může být ošidná, neboť většina právních řádů obsahuje požadavek písemné formy k tomu, aby mohla být platně uzavřena rozhodčí smlouva, nicméně existují státy, které tento požadavek neformulují a rozhodčí smlouva může být platně uzavřena například ústně nebo konkludentně.²²⁵ Uznání rozhodčího nálezů vydaného na základě takovéto dohody by však bylo problematické, neboť Newyorská úmluva požaduje v čl. II. písemnou formu pro to, aby mohla být rozhodčí smlouva uznána, a nepřímě ji požaduje i v případě uznání rozhodčího nálezů tím, že v čl. IV stanovuje povinnost přiložit originál nebo ověřenou kopii dohody, na jejímž základě byl rozhodčí nález vydán. Nicméně teorie se shoduje, že by to bylo proti účelu Úmluvy, aby nebyl uznán nález vydaný na základě rozhodčí smlouvy platně uzavřené ve státě, jenž je signatářem Úmluvy. Požadavek na formu v čl. II. by pak měl být chápán jako jakýmsi stropem – nejpřísnějším řešením – a neměl by státům bránit v rozvolnění podmínek pro platné uzavření rozhodčí smlouvy, nicméně státy

²²² Čl. V. odst. 1 Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²³ Čl. V. odst. 2 Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²⁴ Čl. V. odst. 1 písm. a) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²⁵ Např. Skotsko; viz kapitola 4.2.2.

by neměly jít za hranici jeho požadavků a požadovat přísnější kritéria pro rozhodčí smlouvy.²²⁶

7.3.2. Nedostatek vyrozumění, nedostatek spravedlivého procesu²²⁷

Newyorská úmluva umožňuje odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu i za předpokladu, že strana sporu nebyla vyrozuměna o ustanovení rozhodce nebo o rozhodčím řízení. Stejně tak je důvodem pro odepření i situace, kdy není stranám dána možnost přednést své požadavky a argumenty v řízení.

Jedná se o odraz zásady spravedlivého procesu do rozhodčího řízení. Soud neposuzuje, jak se rozhodce vypořádal s podáním stran a důkazními materiály, ale to, zda byla dána oběma stranám stejná příležitost a stejné možnosti prezentovat své argumenty během řízení.

7.3.3. Překročení pravomoci rozhodce²²⁸

Třetím důvodem pro odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu je dle Newyorské úmluvy situace, kdy se nález týká sporu, pro který nebyla uzavřena rozhodčí smlouva nebo který není v mezích rozhodčí doložky. Stejně tak je důvodem k odepření, že nález přesahuje dosah úmluvy o rozhodci nebo rozhodčí doložky.

Jde tedy o situace, kdy rozhodce přesáhl své pravomoci a vydal nález i v otázkách, o kterých strany nezamýšlely, že by měly být rozhodnuty rozhodcem. Nicméně je nutno podotknout, že úspěšnost stran namítajících právě překročení pravomoci rozhodce je nízká a ani této možnosti není často využíváno.²²⁹

7.3.4. Nesoulad složení tribunálu nebo průběhu řízení s ujednáním stran či lex arbitri²³⁰

V případech, že rozhodčí tribunál ustanoven či rozhodčí řízení probíhá v rozporu s dohodou stran, či není-li taková dohoda, v rozporu s právním řádem státu, na jehož území se rozhodčí řízení koná, je zavdáno důvodům k odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu vydaného v takovém řízení.

²²⁶ MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 210

²²⁷ Čl. V. odst. 1 písm. b) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²⁸ Čl. V. odst. 1 písm. c) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²²⁹ Srov. MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 211; BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2801

²³⁰ Čl. V. odst. 1 písm. d) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Vzhledem k charakteru tohoto důvodu jej bývá využito jen velmi zřídka, a když už dojde k námitce založené na nesprávném složení tribunálu nebo průběhu řízení, bývá většinou neúspěšná. Nicméně strany mohou být úspěšné v případech, kdy byl např. předseda senátu zvolen jiným způsobem, než si strany dohodly, případně neměli-li rozhodci kvalifikaci, na které se strany dohodly.²³¹

7.3.5. Nález nenabyl právní moci, byl zrušen, nebo byl jeho výkon odložen²³²

Posledním z důvodů pro odepření uznání nebo výkonu rozhodčího nálezu, který musí být namítnout stranou, proti které je uznání či výkon namířen, je situace, kdy rozhodčí nález nenabyl právní moci nebo byl zrušen, či byl jeho výkon odložen příslušným orgánem státu, ve kterém byl nález vydán.

Rozhodčí nález zpravidla nabývá právní moci a stává se pro strany závazným v momentě, kdy je stranám doručen. Výjimkou budiž situace, kdy si strany ujednaly možnost přezkumu rozhodčího nálezu dalšími rozhodci. V takovém případě nastává právní moc až v případě marného uplynutí lhůty pro podání žádosti o přezkum rozhodčího nálezu. Bude-li tedy podána žádost o uznání či výkon rozhodčího nálezu v průběhu této lhůty, bude naplněn důvod pro odmítnutí uznání nebo výkonu nálezu.

Strany sporu se mohou u soudu státu, ve kterém byl rozhodčí nález vydán, domáhat zrušení nálezu řešícího spor mezi nimi, pokud byly zavdány zákonné důvody pro zrušení. Takto zrušený nález je dozajista nevykonatelný ve státě, ve kterém byl zrušen, a dalo by se tedy usuzovat, že díky širokému spektru mezinárodních právních předpisů tomu tak bude i v ostatních státech, kde se bude strana z nálezu oprávněná domáhat uznání či výkonu rozhodčího nálezu. Nicméně, jak poukazuje rozličná literatura²³³, tomu tak nemusí být vždy.

²³¹ BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2767

²³² Čl. V. odst. 1 písm. e) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²³³ Srov. MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, s. 213 an; BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, s. 649 an; BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2672 an

Skutečnost vychází ze znění Newyorské úmluvy, která říká, že výkon *může* být odepřen²³⁴. Nepoužitím výrazu „*musí*“ je tedy zachována určitá diskrece států ohledně uznávání. To spolu s faktem, že Newyorská úmluva tvoří jakýsi minimální standard, a se skutečností, že úmluva výslovně potvrzuje, že její ustanovení nemohou zbavit strany domáhat se práva použití rozhodčího nálezu dle právních řádů států, kde se tohoto práva domáhají²³⁵, vede k tomu, že některé státy umožňují vykonání rozhodčích nálezů, které byly zrušeny v jiných státech, pokud důvody, na základě kterých byly zrušeny, nejsou důvody pro zrušení dle jejich vlastních právních řádů.

Otázka je však velmi kontroverzní a v současnosti spíše převládá pohled, že takové uznání není možné, neboť zrušený nález přestává existovat a uznat něco, co neexistuje, nelze.²³⁶ Pohlédneme-li na problematiku z perspektivy českého právního řádu, dojdeme k závěru, že rozhodčí nález nepravomocný nebo nevykonatelný dle právního řádu státu, ve kterém byl vydán, nebude vykonán²³⁷. Výjimku by pak mohly představovat situace, kdy byl rozhodčí nález v zemi vydání zrušen pro rozpor s veřejným pořádkem, nicméně dle českého právního řádu by takový rozpor shledán nebyl.²³⁸

Rozdílná (a méně kontroverzní) situace nastává v případě, že bylo odmítnutí uznání či výkonu v nálezu v některém ze států. V tomto případě není zpochybněna existence rozhodčího nálezu jako takového, avšak orgán státu, kde bylo žádáno o uznání a výkon nálezu, odepřel uznání a výkon, jelikož pro to byly dané důvody dle jeho právního řádu. Tyto důvody však nejsou objektivní a zejména otázky arbitrability či veřejného pořádku mohou (a zpravidla jsou) posuzovány v různých státech různě a jelikož nebyla dotčena samotná existence rozhodčího nálezu, nebrání nic oprávněné straně domáhat se uznání a výkonu nálezu v jiné jurisdikci, ve které má povinná strana svůj majetek.

²³⁴ V anglickém znění čl V.: „*Recognition and enforcement of the award may be refused, at the request of the party [...].*“

²³⁵ Čl. VII. odst. 1. Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²³⁶ Srov. BORN, G. B. *International Commercial Arbitration*. 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, s. 2688 an; BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration*. 5. vydání. New York: Oxford University Press, 2009, s. 653; z českých autorů pak DOBIÁŠ, P. Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů. *Právník*. 2007, č. 3, s. 325 an

²³⁷ § 39 odst. 1 zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

²³⁸ DOBIÁŠ, P. Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů. *Právník*. 2007, č. 3, s. 335

7.3.6. Nedostatek arbitrability²³⁹

Prvním z důvodů pro odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu, který však nemusí být namítán stranou z nálezu povinnou je nedostatek arbitrability sporu. Jinými slovy, neumožňuje-li právní řád státu, ve kterém je žádáno o uznání a výkon nálezu, rozhodovat o předmětném sporu v rozhodčím řízení, stát může odmítnout uznání či výkon nálezu.

7.3.7. Uznání nálezu by bylo v rozporu s veřejným pořádkem²⁴⁰

Posledním důvodem, s nímž Newyorská úmluva spojuje možnost státu odepřít uznání a výkon rozhodčího nálezu, je rozpor rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem. Má se za to, že jedním z hlavních zájmů každého státu je ochrana zásad společenského a státního zřízení uvnitř státu. Shledá-li příslušný orgán, že nález by mohl mít v tomto směru nežádoucí účinky, má možnost odepřít jeho uznání a výkon.

Pojem veřejný pořádek je pojmem velice neurčitým a interpretačně složitým, jehož definování je mimo ambice této práce. Bělohlávek definuje rozhodnutí odporující veřejnému pořádku jako „*takové rozhodnutí, které by svým účinkem odporovalo základním zásadám právního řádu, na nichž je nutné beze zbytku trvat, jakož i základním zásadám společenského zřízení.*“²⁴¹ Podobně se pak vyjadřují k pojmu veřejného pořádku autoři nového občanského zákoníku v důvodové zprávě, kde veřejný pořádek popisují jako „*prostupující celé právo a zahrnující pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti.*“²⁴²

²³⁹ Čl. V. odst. 2 písm. a) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²⁴⁰ Čl. V. odst. 2 písm. b) Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

²⁴¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1380

²⁴² Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (89/2012 Dz)

8. Vliv OSN na podobu rozhodčího řízení v mezinárodním obchodním právu

Organizace spojených národů ovlivnila podobu rozhodčího řízení v mezinárodních obchodních sporech dvěma hlavními způsoby. Prvním je formulování a následné přijetí Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Druhým pak je činnost Komise Organizace spojených národů pro mezinárodní obchodní právo (United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL).

8.1. Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů

Přijetí Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů (Newyorská úmluva) v roce 1958 bylo zásadním okamžikem ve vývoji mezinárodního rozhodčího řízení, který přispěl k následnému rozmachu tohoto institutu.

První návrh byl z pera Mezinárodní obchodní komory v Paříži (ICC), která jej předložila OSN v roce 1953. Hodnocení návrhu provedla Ekonomická a sociální rada OSN (ECOSOC). Ta poté vytvořila svůj vlastní návrh, který byl spolu s původním návrhem ICC předložen na konferenci v New Yorku v roce 1958. Návrh úmluvy vytvořený Ekonomickou a sociální radou byl velmi konzervativní a svou podobou blízký dvěma Ženevským protokolům, které měl nahradit.²⁴³

Nakonec byl přijat dokument, jehož znění bylo kompromisem mezi původním návrhem ICC a návrhem Ekonomické a sociální rady OSN. Jak vzpomínal Pieter Sanders²⁴⁴, klíčovým byl pro přijatou podobu Newyorské úmluvy návrh holandské delegace, dle kterého měl být do úmluvy vtělen i článek o uznávání rozhodčích smluv jako takových. Hlavním účelem tohoto návrhu pak bylo odstranění potřeby tzv. *double exequator*, tedy aby pro uznání a výkonu nálezu nebylo zapotřebí nejdřív uznání nálezu v zemi vydání a pak následně v zemi, kde se uznání a výkon požaduje. Zároveň pak návrh obsahoval velké omezení důvodů pro odepření uznání a výkonu rozhodčích nálezů.

²⁴³ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 21

²⁴⁴ SANDERS, Pieter. The making of the Convention. In: *Enforcing Arbitration Awards under the New York Convention: Experience and Prospects*. New York: United Nations, 1999, s. 3-5

Konečné znění Newyorské úmluvy bylo přijato 10. června 1958 a je pravděpodobně nejdůležitější soukromoprávní mezinárodní smlouvou na světě. Její úspěch lze shrnout do tří základních bodů, kterými jsou 1) rozšířenost; 2) ochota obecných soudů v jednotlivých zemích inspirovat se při rozhodování o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů na základě Úmluvy v rozhodnutích zahraničních soudů a jejich aplikaci článků Úmluvy; 3) a fakt, že strany mohou obecně presumovat, že rozhodčí smlouva a rozhodčí nález budou s velkou pravděpodobností uznány ve většině zemí, které k Newyorské úmluvě přistoupily.²⁴⁵

8.2. Činnost UNCITRAL

Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo byla založena rezolucí Generálního shromáždění OSN 2205 (XXI) 17. prosince 1966. Jejím hlavním úkolem je zlepšení právního rámce pro mezinárodní obchod a jeho harmonizace a modernizace pomocí přípravy a podpory používání a přijetí legislativních a nelegislativních nástrojů týkajících se klíčových oblastí mezinárodního obchodního práva.²⁴⁶

8.2.1. Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení

Jednou z oblastí, na kterou se UNCITRAL zaměřila, byla i mezinárodní obchodní arbitráž. V 70. letech vzrostla s přijetím a přibývajícím praxí potřeba pro přijetí všeobecných pravidel pro rozhodčí řízení v případech ad hoc arbitráží. V roce 1976 byla proto formulována Pravidla UNCITRAL pro rozhodčí řízení, která jsou obsahově neutrální a ve své době byla přijatelná jak pro kapitalistické, socialistické i rozvojové země. Pravidla byla pak revidována v roce 2010, aby zajistila soulad s nejnovějšími požadavky vycházející zejména z technologického a společenského pokroku.

Tato pravidla se vypořádávají se všemi aspekty průběhu rozhodčího řízení od jmenování rozhodce po vydání nálezu. Jejich úspěch je vidět nejenom v použití v praxi, ale také ve faktu, že některé stále rozhodčí soudy se při tvorbě svých

²⁴⁵ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 22

²⁴⁶ UNCITRAL. *A Guide to UNCITRAL: Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law*. Vídeň: United Nations, 2013, s. 1

pravidel inspirovaly Pravidly UNCITRAL pro rozhodčí řízení, či je přímo začlenily do svých pravidel, ať už jako pravidla základní či volitelná.²⁴⁷

Pravidla UNCITRAL jsou vydána v šesti jazycích OSN. K těmto jazykům je pak nutné připočítat německý překlad, který, ač soukromého původu, byl předložen generálnímu tajemníkovi UNCITRAL k autorizaci.²⁴⁸

8.2.2. Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž

Jedním z poznatků, který vyplynul na povrch po přijetí a následujících letech fungování Newyorské úmluvy, byla roztržičnost legislativy upravující rozhodčí řízení v jednotlivých státech.

Bylo rozhodnuto, že k překonání této roztržičnosti bude potřeba dosáhnout jisté míry uniformity, která by odrážela uznávané standardy v mezinárodním rozhodčím řízení. Zlomovým okamžikem bylo přijetí Vzorového zákona UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení v roce 1985.

Přijaté znění vzorového zákona akcentovalo svobodnou vůli stran jako hlavní prvek rozhodčího řízení. Spolu s tím bylo upraveno postavení soudů jako institucí poskytujících podporu pro průběh rozhodčího řízení, nicméně do samotného řízení nevstupujících. Toto se následně stalo vzorem a standardem pro všechny moderní zákony týkající se rozhodčího řízení.

V současné době vtělilo 63 zemí světa²⁴⁹ Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní rozhodčí řízení do svých právních řádů ať už pouze pro úpravu arbitráže s mezinárodním prvkem nebo i pro úpravu domácího rozhodčího řízení. Mimo státy, které jeho znění doslovně promítly do svého právního řádu, existují i státy, které se rozhodly pro originální podobu své legislativy, nicméně při její tvorbě se více či méně inspirovaly zněním Vzorového zákona UNCITRAL a postavily jí na stejných základech – tedy autonomie vůle stran a podpůrné role soudů.²⁵⁰

²⁴⁷ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration*. The Hague: Kluwer Law International, 2003, s. 26

²⁴⁸ ZHRADNÍKOVÁ, R. *Institucionální rozhodčí řízení*. Plzeň, 2006. Disertační práce Západočeská univerzita v Plzni. s. 121

²⁴⁹ http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html (stav k 7. dubnu 2013)

²⁵⁰ Mezi tyto státy patří například i Česká republika, Anglie, Skotsko, Slovensko a mnohé další.

9. Závěr

Rozhodčí řízení má zásadní postavení mezi alternativními metodami řešení sporů, jelikož je jim v mnohém velmi podobné, nicméně má k dispozici jednu výhodu, kterou se přibližuje k rozsudku obecných soudů. Touto výhodou je právní závaznost a přímá vykonatelnost rozhodčího nálezu. V dnešním globalizovaném světě hraje rozhodčí řízení důležitou roli při řešení sporů, neboť mezinárodní obchod se stal věcí naprosto samozřejmou a běžnou, z čehož také vyplývá vyšší pravděpodobnost, že dojde ke vzniku sporů. V tento moment pak poskytuje rozhodčí řízení ideální prostředek k řešení sporu, neboť jeho výhody, kterými jsou neutralita fóra, volba práva, volba rozhodců a v neposlední řadě závazný a vykonatelný rozhodčí nález, umožňují stranám tyto spory vyřešit pokud možno rychle a efektivně.

Tato práce poskytla náhled na rozhodčí řízení jako metodu řešení sporů se společnými znaky jak s metodami alternativního řešení sporů (mediace, konciliace, mini-trials, ...), tak s rozsudky obecných soudů. Vypořádala se s otázkou právní povahy rozhodčího řízení, kde se autor přiklonil k teorii smíšené, nicméně se silnou inklinací k teorii jurisdikční. K tomuto dospěl zejména díky účinkům rozhodčího nálezu, které jsou velmi podobné s účinky rozhodnutí obecných soudů. Dnes, kdy státy mají monopol na řešení sporů, je obzvláště důležité svolení státu s možností řešení sporů v rozhodčím řízení jeho právním řádem a úprava průběhu samotného řízení zákony. Stejně tak je důležitým odrazem jurisdikční teorie podpůrná a kontrolní role soudů vzhledem k rozhodčímu řízení. Nicméně není možné úplně opomenout vůli stran předložit svůj spor rozhodcům. I při existenci právní úpravy rozhodčího řízení a vymezené arbitrability je stále primárním způsobem řešení sporů řízení před státními orgány. Vůle stran derogovat příslušnost obecných soudů a předložit spor rozhodcům je iniciátorem spuštění mechanismu rozhodčího řízení, a proto by neměla být opomíjena či upozaděna.

Z kapitol věnujících se právní úpravě rozhodčího řízení na mezinárodní úrovni a těch, které poskytovaly náhled na právní úpravu v České republice a Velké Británii, lze vidět, jak působí mezinárodní vlivy a zájem samotných států na celkové sblížení jednotlivých právních řádů v otázkách mezinárodního rozhodčího řízení, zejména jako důsledek existence Newyorské úmluvy a Vzorového zákona

UNCITRAL. V obou zmíněných státech se zákonodárce vydal cestou jednotné úpravy pro řízení vnitrostátní i mezinárodní a v obou státech pak zvolil cestu neimplementace Vzorového zákona UNCITRAL přímo do právního řádu, nicméně je bral jako inspiraci. Situace ve Velké Británii je navíc zajímavá tím, že její území není právně jednotné, ale skládá se ze tří zvláštních jurisdikcí, ve kterých platí dva rozdílné (byť dnes již dosti podobné) zákony o rozhodčím řízení.

Jedním z hlavních důvodů rozšířenosti rozhodčího řízení je snadná uznatelnost a vykonatelnost rozhodčího nálezu oproti rozhodnutím soudů. Toho je dosaženo systémem mezinárodních smluv a jiných instrumentů, z nichž nejvýraznější je Newyorská úmluva. Úmluva je svou povahou výrazně podporující uznání a výkon rozhodčích nálezů. Stanovuje důvody, pro které státy mohou odepřít uznání a výkon rozhodčího nálezu na svém území. Autor se domnívá, že trendem bude další unifikace, jelikož zejména pohledy jednotlivých států na otázky arbitrability a veřejného zájmu jsou často dosti rozdílné. Výsledkem této unifikace by pak byl ještě účinnější a jednodušší systém uznání a výkonu rozhodčích nálezů, který by stranám přinesl vyšší míru jistoty.

Pokračující globalizace a s ní spojené rozšiřování mezinárodních obchodních styků i do rozvojových zemí akceleruje vývoj úpravy rozhodčího řízení. Je to právě potřeba efektivního řešení sporů, co donutí státy, které ještě nejsou signatáři Newyorské úmluvy, se k úmluvě připojit, neboť možnost rychlého a efektivního řešení sporů může být považována za konkurenční výhodu každého jednotlivého státu při získávání zahraničních investic.

Závěrem by chtěl autor poznamenat, že oproti návrhu nebyla k vypracování práce využita publikace *International Commercial Arbitration. A transnational perspective* od autorů Varady, Barcelo, von Mehren, jelikož autor neshledal díky množství zahraniční literatury, jež měl k dispozici, potřebu tuto publikaci využít. Stejně tak nebyla použita publikace z pera profesora K. Růžičky *Mezinárodní obchodní arbitráž*, neboť měl autor k dispozici některé novější práce tohoto autora.

Literatura

Monografie

BĚLOHLÁVEK, A. J. Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2008, cx, 1276 s. ISBN 978-80-7400-096-6

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Komentář.* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 1672 s. ISBN 978-80-7179-342-7

BLACKABY, N., PARTASIDES, C., REDFERN, A., HUNTER, M. *Redfern and Hunter on International Arbitration.* 5. vydání. New York: Oxford University Press. 2009, xlvii, 849 s. ISBN 01-995-5719-5

BORN, G. B. *International Commercial Arbitration.* 1. vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009, lvi, 3303 s. ISBN 90-411-2759-3

DVOŘÁK, J., SPÁČIL, J. *Společné jmění manželů v teorii a judikatuře.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2011, xiv, 282 s. ISBN 978-80-7357-597-7

GREENBERG, S., KEE, CH., ROMESH WEERAMANTRY, J. *International Commercial Arbitration: An Asia-Pacific perspective.* 1. Vydání. New York: Cambridge University Press, 2011, xxxvii, 543 s. ISBN 05-216-9570-8

KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M., RŮŽIČKA, K. a kol. *Právo mezinárodního obchodu.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, 407 s. ISBN 978-80-7380-108-3

LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KRÖLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration.* The Hague: Kluwer Law International, 2003, ISBN 978-904-1115-683

LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem.* Praha: Linde, a. s., 919 s. 2012, ISBN 978-80-7201-874-1

MCILWRATH, M., SAVAGE, J. *International Arbitration and Mediation. A practical Guide.* 1. Vydání. Alpen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2010, xi, 515 s. ISBN 90-411-2610-4

MOSES, M. L. *The Principles and Practice of International Commercial Arbitration*. 1. vydání. New York: Cambridge University Press, 2008, xviii, 340 s. ISBN 978-0-521-68562-7

RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a zahraničí*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, xx, 745 s. ISBN 80-7179-873-8

ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, ČR, a. s., 2010, 549 s. ISBN 978-80-7357-562-5

ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*. 2. vydání. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2008, 386 s. ISBN 978-80-7357-324-9

RUBINO-SAMMARTANO, M. *International Arbitration, Law and Practice*. 2. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2001, xxi, 1058 s. ISBN 90-411-1425-4

RŮŽIČKA, K. *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky*. 2. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, 254 s. ISBN 80-86898-43-1

Odborné články, příspěvky a kvalifikační práce

BĚLOHLÁVEK, A. J. The Legal Nature of International Commercial Arbitration and the Effects of Conflicts between Legal Cultures. *Law of Ukraine*, 2011, č. 2, s 18 an

BĚLOHLÁVEK, A. J., PEZL, T. Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. *Právní rozhledy*, 2004, č. 7, s 256 an

BEZOUŠKA, P., KOCINA, J. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy*, 2010, č. 16, s 585 an

BLANKE, G. Supporting role: arbitration and the court. *The In-house Lawyer*: 2006, č. 9, s 50 an

BÜHRING-UHLE, CH. *A Survey on Arbitration and Settlement in International Business Disputes*, in DRAHOZAL, CH. R., NAIMARK, R. W. *Towards the Science of International Arbitration*. 1. vydání. The Hague: Kluwer Law International, 2005, ISBN 90-411-2322-9

DOBIÁŠ, P. Uznání a výkon rozhodčích nálezů zrušených ve státě původu podle relevantní judikatury zahraničních obecných soudů. *Právník*. 2007, č. 3, s 325 an

DOBIÁŠ, P., DOBIÁŠ, P. Arbitrabilita sporů týkajících nemovitostí podle platné právní úpravy ČR. *Právník*. 2005, č. 8, s. 925 an

FRASER, A. Scotland the modern: A new age for arbitration. In: *CDR* [online]. 2011 [cit. 2013-03-23]. Dostupné z: <http://www.cdr-news.com/categories/arbitration-and-adr/scotland-the-modern-a-new-age-for-arbitration>

KOCINA, J. *Rozhodčí nález jako exekuční titul* in KOCINA, J., POLÁČEK, B., a kol. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, ISBN 978-80-7380-349-0

KOUDELOVÁ, M. *Rozhodčí řízení, srovnání právní úpravy ČR a VB*. Olomouc, 2012. Dostupné z: <http://theses.cz/id/xjxdb0/DP-Koudelova.pdf>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci

LISSE, L. K právní povaze rozhodčího řízení. *Právní rozhledy*, 2011, č. 15, s 551 an

LISSE, L. *Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu*. Epravo [online]. Publikováno dne 20. října 2011, č. ev. 77917. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>

PENDELL, G., BRIDGE, D. Arbitration in England and Wales. *CMS Guide to Arbitration*. Díl 1. s 299 [online] dostupné na: <http://bit.ly/Xsy8Ry>

RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie*, 2003, č. 5, s 32 an

SANDERS, Pieter. The making of the Convention. In: *Enforcing Arbitration Awards under the New York Convention: Experience and Prospects*. New York: United Nations, 1999, ISBN 92-1-133609-0

WILSON, R., ALLAN, V. Arbitration in Scotland. *CMS Guide to Arbitration*. Díl 1. s 694 [online] dostupné na: <http://bit.ly/X34MOI>

YU, H. L. A Theoretical Overview of the Foundations of International Commercial Arbitration. *Contemporary Asia Arbitration Journal*. 2008, č. 1, s 255 an

ZAHRADNÍKOVÁ, R. *Institucionální rozhodčí řízení*. Plzeň, 2006. Disertační práce. Západočeská univerzita v Plzni

ZWETTLEROVÁ, I., BERDYCH, M. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy*. 2008, č. 24, s 891 an

Prameny

Mezinárodní smlouvy

Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů 1958 (Newyorská úmluva), publikována jako vyhláška č. 74/1959 Sb.

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži 1961, publikována jako vyhláška č. 176/1964 Sb.

Zákony

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod, platném znění

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v platném znění

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v platném znění

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)

Zákon č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní, v platném znění (Slovenská republika)

The Arbitration Act 1996 (Anglie)

The Arbitration (Scotland) Act 2010 (Skotsko)

Rozhodnutí soudů

Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 174/02

Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 435/02

Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 511/03

Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 166/05

Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 805/06

Usnesení ÚS sp. zn. IV. ÚS 1357/07

Usnesení ÚS sp. zn. II. ÚS 3059/08

Usnesení ÚS sp. zn. I. ÚS 533/10

Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 3227/07

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze R 37/1997

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn.: 32 Cdo 2282/2008

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn.: 23 Cdo 5129/2007

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 12 Cmo 496/2008 (R 45/2010)

Sjednocující Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. května 2011

Westacre Inv. Inc. v. Jugoinport-SDPR Holdings Co. Ltd [1998] 4 All E.R. 570 (Q.B.) (Anglie)

Walkinshaw and others v Diniz [2002] All ER (D) 19 (Feb) (Anglie)

Fiona Trust & Holding Corp v. Yuri Privalov [2007] UKHL 40 (Anglie)

Dallah Real Estate and Tourism Holding Company v The Ministry of Religious Affairs, Government of Pakistan [2010] UKSC 46 (Anglie)

Prima Paint Co v. Flood Conclin Manufacturing Corp, 388 US 395 (1967) (USA)

Důvodové zprávy

216/1994 Dz

12/2012 Dz

89/2012 Dz

Dokumenty OSN

Vzorový zákon UNCITRAL pro mezinárodní obchodní arbitráž

Rozhodčí pravidla UNCITRAL

UNCITRAL. *A Guide to UNCITRAL: Basic facts about the United Nations Commission on International Trade Law*. Vídeň: United Nations, 2013

Ostatní a internetové zdroje

<http://www.ibanet.org/>

<http://www.newyorkconvention.org>

<http://www.uncitral.org/uncitral/>

2012 ICC ADR Rules, 2001, dostupné na <http://bit.ly/10LQeQo>

Resumé

This thesis deals with the issue of international commercial arbitration. International commercial arbitration is one of dispute resolution methods. Sometimes, it is rendered to be a part of group of other methods called alternative dispute resolution and sometimes, it is put aside of this group for being more similar to court decision.

Arbitration is based on a free will of the parties of the dispute to submit their dispute (already existing or future dispute) to independent arbitrators to resolve their dispute. A dispute resolution comes in a form of an arbitral award which is binding and enforceable.

Aim of the thesis is to describe international commercial arbitration and its main elements, compare it to other dispute resolution methods and describe legal instruments dealing with the issue of international arbitration on international level and in individual States (specifically in the Czech Republic and in The United Kingdom) as well. The aim was followed by examination of various international and national legal documents, legal instruments and works of many different legal critics and theorists as well as by focusing on decisions of the national courts regarding the international commercial arbitration.

In present days, there is a large uniformity in legal instruments dealing with the issue of an international commercial arbitration. It is caused not only by globalisation and wide-spread of an international trade but especially, by an enormous effort made by an international community to unify individual States' law. The most important international instrument is The 1958 New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards. With its 148 State parties this treaty constitutes a core for smooth operation of a system of an international commercial arbitration around the world. Another important source for the unification of arbitral laws in the world is The 1985 UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration which provides guidelines for States how a modern law on arbitration looks like. Some States incorporated it directly into their legal system; some States used it as an inspiration for enacting their own legislation.

In the view of the author it is the uniformity and unification on international commercial arbitration laws around the world what can be expected in the area in near future. The continuous growth of the international trade around the world, especially in developing countries, and growing need for a reliable dispute resolution will cause the additional States to become parties to various international treaties and enactment of new laws will secure the position of an international commercial arbitration as a leading dispute resolution method.